

ТААССУРОТ

МАРДЛАРНИНГ АВЛОДИ МАРД БЎЛАЖАК!

Бир пайтлар Чингизхондай ёвкур саркардининг хаёлини ром этган кўҳна Хоразм узра ҳамонки, султон Жалолоддин зафариятининг туғи ҳилпирайди. Урганч шаҳри марказида Мангубердининг маҳобатли ҳайкали барпо этилиб, унинг номи билан аталадиган ҳарбий-академик лицей ташкил қилингани мислсиз жасорат ва энгиб бўлмас қудрат рамзидир, аслида.

Яқинда муҳтарам Президентимиз Хоразм вилоятига ташрифи доирасида Урганч шаҳридаги Жалолоддин Мангуберди номидаги ҳарбий-академик лицей фаолияти билан яқиндан танишиб, ўқувчиларнинг қалбига ватанпарварлик ғояларини чуқур синдириш, уларнинг орзу-интилишлари, қобилият ва салоҳиятини рўёбга чиқариш ва ҳуқуқий билимларини оширишга мўлжалланган маънавий-маърифий тадбирларни тизимли равишда ташкил қилиш бўйича топшириқлар берган эди.

Шунга асосан яқинда бир гуруҳ таниқли ижодкорлар, театр ва кино актёрлари ҳамда маънавият тарғиботчилари сафида ушбу масканда бўлди.

Биз дастлаб улуғ саркарда Жалолоддин Мангубердининг Урганч шаҳрида қад ростирилган маҳобатли ҳайкалига ҳурмат баҳо келтириш мақсадида ҳудудига 18 мингга яқин манзарали дарахтлар, гул ва буталар экилган кўркем мемориал боққа келди. Ҳарбий оркестрнинг “Жалолоддин Мангуберди” марши садолари остида ҳайкал томон юрар эканмиз, майдонда мағрур ҳилпираётган Ўзбекистон байроғи ва бўйибастига ҳарбий либоси ярашган алп йигитларнинг саф тортиб турганини кўриб юрагимизда қувонч ва шукроналик туйғулари жўшурди.

Шу аснода муҳтарам Президентимизнинг “Чақмоқдек қисқа умри мобайнида ўзбек халқига хос бўлган Ватанга чексиз муҳаббат ва садоқат, юксак ҳарбий салоҳиятини намоён этиб яшаган Жалолоддин Мангуберди каби буюк аждодларимиз билан

хар қанча фахрлансак, гурурлансак арзийди. Ишонаман, орадан йиллар, асрлар ўтади, Султон Жалолоддин ҳаммиша юртимизни кўз қорачиғидек асраб-авайлаш, унга фарзандлик меҳри, иймон-этикод билан хизмат қилишнинг ўчмас тимсоли бўлиб қолади”, – деган сўзлари ёдимизга тушди.

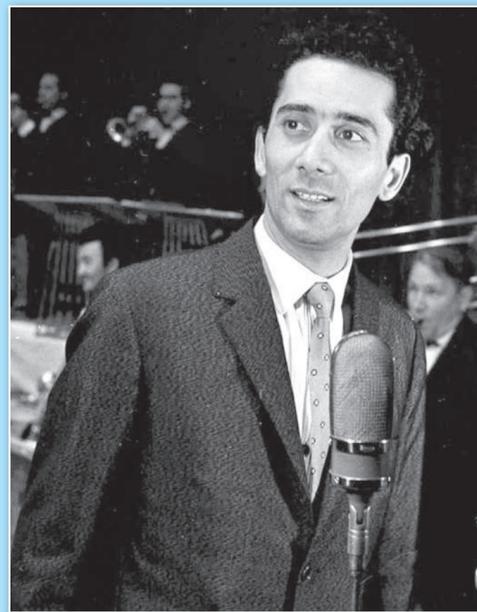
Жалолоддин Мангуберди номидаги ҳарбий-академик лицейнинг муҳташам биносига яратилган шарт-шароитлар билан яқиндан танишарканмиз, мазкур ўқув маскани ҳақиқатан ҳам буюк лашкарбошига хос камолот қасри бўлиб ёшларни ўз бағрига олганига ишонч ҳосил қилдик. 300 ўринга мўлжалланган ҳарбий-академик лицейда 2023-2024 ўқув йилида синовлардан муваффақиятли ўтган 150 нафар ўқувчи таълим олишмоқда.

Дастлаб муассаса раҳбари, полковник Ихтиёр Саидов меҳмонларга лицей фаолияти ҳақида атофлича маълумот берди. Хусусан, 1,5 гектар майдонда жойлашган ушбу ўқув даргоҳида ёшларга ҳар томонлама етук таълим-тарбия бериш учун энг замонавий шароитлар яратилган. Бу ерда математика ва физика, инглиз тили фанлари чуқурлаштирилган тарзда ўқитилади. Лицейда 13 нафар олий ва 10 нафар биринчи тоифали ўқитувчилар, 12 нафар ҳарбий хизматчилар – офицер ва сержантлар фаолият юритмоқда.

Замонавий ахборот-ресурс марказида бизни кутубхоначи Инобат Раҳимова кутиб олди.

(Давоми 2-саҳифада) ➔

БУГУН – ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ АРТИСТИ БОТИР ЗОКИРОВ ТУҒИЛГАН КҮН

БУЛБУЛГА БИР ГАПИМ БОР

Қадим Ўзбекмомо куйи ёдимда,
Ёдимда чечаклар қулган Чамбили.
Ҳар гал концертга кирган чоғимда
Ялтироқ чопонли “Ялла” ансамблини,
Ботир Зокировни ўйлайвераман.

Қизлар қарсак чалар – таъсир шунақа,
Қизлар ҳуштак чалар – аср шунақа.
“Ялла” залга сочиб сумалак исин
Куйлар “Бойчечоғим – бойланди” сини,
Ботир Зокировни ўйлайвераман.

Гоҳ чиқиб кетаман, сезмайди биров,
Бу жойларда мени ким ҳам танийди.
Оғайнилар, мен ҳам дунёда бир кун
Битта кўшиқ айтиб ўлсам майлийдим...
Ботир Зокировни ўйлайвераман.

Зийрак қоровул чол тўсар йўлимни,
Хўрсинар. Жим сиқиб кўяр қўлимни.
Ҳеч қандай ансамбль овута олмас
Бу кун райҳон ҳидли маъюс кўнглимни,
Ботир Зокировни ўйлайвераман...

Кетаман. Келаман уни сўроқлаб
Қўлимда деҳқон юртнинг жамбили, мен.
У энди куйламас бағримни доғлаб,
Сен куйлайвер “Ялла” ансамбли, мен –
Ботир Зокировни ўйлайвераман!

Муҳаммад ЮСУФ,
Ўзбекистон халқ шоири

ТУРКИЙ ДУНЁ БИРЛИГИ

ЎРТАДА БЕГОНА ЙЎҚ

Туркий халқлар жаҳон тамаддунига, хусусан, дунё адабиёти ва маданияти ривожига салмоқли ҳисса қўшгани барчага маълум. Эътиборли жиҳати, бу жараён бугунги кунда ҳам изчил давом этмоқда. Туркий тилли мамлакатлар ўртасида маданий-маърифий ҳамкорликни ривожлантиришга қаратилган салмоқли лойиҳалар муваффақиятли амалга оширилмоқда. Туркий давлатлар ташкилотининг адабиёт соҳасида Алишер Навоий номидаги халқаро мукофоти таъсис этилгани, 2020 йилда Хива шаҳри туркий дунёнинг маданий пойтахти деб эълон қилингани маънавий ҳаётимизда унутилмас воқеа бўлди. Кейинги вақтларда мамлакатимизда ҳам ушбу йўналишда нуфузли халқаро тадбирлар мунтазам ташкил этилмоқда.

Жорий йилнинг 17-19 апрель кунлари Бухоро шаҳрида ўтказилган туркий тилли давлатлар ёш ижодкорлари форуми ҳам ана шундай ҳамкорликнинг узвий давоми бўлди. Маданият вазири, Ёзувчилар уюшмаси, Бухоро вилояти ҳокимлиги ҳамда ТУРКСОЙ ташкилоти ҳамкорлигида ташкил этилган мазкур халқаро тадбирда Туркий давлатлар ташкилотига аъзо мамлакатларнинг ёш шоир ва ёзувчилари, санъаткорлари иштирок этди. Анжуман учун Бухоро шаҳри танлангани ҳам бежиз эмас. 2022 йили бу ерда ўтказилган Туркий давлатлар ташкилотининг ёш лидерлар форумида

Бухоро шаҳри “Туркий дунё ёшлари пойтахти” деб эълон қилинган эди. Шу муносабат билан “Туркий дунё ёшлари боғи” ташкил этилган. Қолаверса, азим Бухоро жаҳоний шухрат туган сайёҳлик шаҳарларидан бири сифатида қардошларимизни қизиқтириши, шубҳасиз.

Анжуманда туркий дунё маданиятини раванқ топтиришга ҳисса қўшиш, халқларимиз ўртасида адабий-маданий алоқаларни янада мустаҳкамлаш, ижоднинг турли соҳаларида ҳамкорликни ривожлантириш каби масалалар атофлича муҳокама қилинди. Абу Али ибн Сино номидаги Бухоро тиббиёт институтида бўлиб ўтган анжуманининг расмий очилиш маросимида ТУРКСОЙ Бош котиби Султон Раев, Ўзбекистон Республикаси Маданият вазири ўринбосари Мурод Маждидов, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раисининг ўринбосари Ботир Эргашев сўзга чиқди.

Хусусан, Султон Раев ўз чиқишида бугунги ёшлар тинимсиз ижод қилиш билан бирга, қардош халқлар адабиётини ҳам чуқур ўрганиши, тафаккур билан ўқиш ва ўқиши зарурлигини алоҳида қайд этди. У кишининг бир неча туркий тилларда сўзлагани, улуғ шоирларимиз ижодидан иқтибослар келтиргани иштирокчиларда катта таассурот уйғотди.

(Давоми 2-саҳифада) ➔

ЁРУФ ХОТИРА

Хотира – соғинч саҳросига сув сочадиган шалола...

Хотира – хатолар, янглишишлардан сабоқ берувчи муаллим...

Хотира – армон дардига малҳам...

Хотира – умидлар осмонига узайган пиллапоя...

Пойтахтимизнинг муаззам кошоналаридан бирида Ўзбекистон халқ шоираси Ойдин Ҳожиева таваллуд санаси муносабати билан ўтказилган маросим руҳиятига ана шундай азалий ва абадий ҳаётли хулосалар уйғун бўлди. Тадбирга йиғилган давлат арбоблари, диний уламолар, шоиранинг сафдошлари, дўстлари, яқин қариндошлари, шоғирдлари кошона деворига ўрнатилган мониторда бутун онгли ҳаёти давомида эл-юртимизга фидойий фарзанд мақомида хизмат қилган шоиранинг ҳаёти ва фаолиятига оид жонли тасвирларни кўрар, унинг умр йўлдоши – Ўзбекистон Қаҳрамони Иброҳим Ғафуров ва шоғирдлари Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходимлари Шарифа Салимова, Мунаввара Усмонованинг ёдномаларини тинглаб эканлар, бир инсон, бир аёл имконидан нечоғлик масъулият, садоқат,

ЧИН БАХТИ СЎЗ ДЕСА, ЁЛФОНИ БЎЛМАС...

шижоат мужассам бўлганини яна бир қарра ҳис этдилар.

Ўзбекистон халқ шоири Маҳмуд Тоир, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раисининг биринчи ўринбосари Минҳожиддин Мирзанинг шоира табиатидаги ҳалималик, шеърларидаги самимият борасида айтган фикрларидан сўнг даврага ҳали биздан узоклашиб кетмаган ойдин шеърининг нафаси қайтгандай бўлди. Айниқса, машҳур шайх Алижон қори домла томонидан ўқилиб, муҳташам кошона нақшларида ажиб бир акс садо берган Қуръон тиловатидан сўнг марҳума ҳақиқ-хурмати учун дил-дилдан қилинган дуоларга бугунги осуда ҳаётимиз, фаровонлигимиз шукронаси ҳам сингиб кетгандек эди гўё.

“Эл-юрт хурмати”, “Фидокорона хизматлари учун” каби юксак мукофотлар соҳибаси бўлган устоз шоира билан қарий ўн саккиз йил мен ҳозир ҳам фаолият юритаётган “Саодат” журналида бирга ишлаганмиз. Ойдин опам янги шеър ёзса, жудаям бошқача бўлиб кетарди.

– Қутлижон (негандир ҳаммамизни “жон-жон”лар эди: Шарифажон, Хосиятжон...), янги шеър ёздим, – дерди кўзи порлаб, юзи нурланиб. Баъзилар каби “бир нарсга қораладим”, “шеърми, шеърмасми, айтасиз...” тарзида иккиланаш бўлмасди. Янги шеър унинг назарини ботир, жасоратли қилиб юборар эди.

Шошилма айтмоққа!

Кўнгул тубида

Меҳр садафида гавҳар –

битта сўз.

Шошилма!

Шошилма, тил ғилофида

Ўлжасини кутган ханжар –

битта сўз!..

Устоз шеър ўқир экан, сатрлар шу қадар раван, оҳанглар шунчалар ўйноқи бўлар эдики, назаримда, улар муллақо қийналмасдан, кимдир опанинг қулоғига шивирлаб тургани каби... Осонгина ёзилаётгандек туюларди менга.

Сен аёлга
шоҳи кўйлак олиб берма,
ғулимсан, дегил!
Афсонавий қаср қурма,
Дилимсан дегил!..

“Ойдин опа, шеърларингиздаги сўзлар худди рақсга тушиб келаётгандек кўринади менга”, дердим. Эҳтимол, ҳаммиша илҳом билан ёзилгани учундир. Балки, шоира халқ оғзаки ижодини ниҳоятда яхши билгани, шу дарёдан кўпроқ сув ичганигадир...

Нима бўлганида ҳам, бошларини хиёл эгиб, шеър ўқиганларида эшитган одам чексиз хузур қиларди:

Аллоҳдан сўрадим:
Яримта нонимни бут қилиб берди,
Яримта жонимни ўт қилиб берди,
Беғам юрагимни дуд қилиб берди,
Сўзларимни яна уд қилиб берди...

Мен Ойдин опамнинг шеърятини “Ватанини сев”, деб айтмай севдирган шеърят” дегим келади. Манзаралар шу қадар жозибали чизилдики, беихтиёр уларнинг ичига кириб кетгинг, сойларидан ярқираган тошларига бош қўйиб ётгинг, ойдин тунларини ёғдуларга беллаган ой шуъларини аргимчоқ қилиб учгинг келади.

... Богларнинг кўйлагидан
Хид ўғирлар эпкилар.
Тун юзига тошади,
Оқ седона – сепкиллар...

(Давоми 2-саҳифада) ➔

ЎРТАДА БЕГОНА ЙЎҚ

Бошланиши 1-саҳифада.

– Барчамиз бир дарахнинг бақувват шохлари сифатида дунё тараққиётига чинакам хизмат қиладиган, инсон қалбига малҳам бўладиган юксак асарлар яратишимиз лозим, – деди у.

Шу кунги туркий халқлар санъатининг ёш вакиллари томонидан ўз элининг асрий қадриятлари, дўстлик, биродарлик ва садоқат тараннун этилган ажойиб куй ва кўшиқлар, бетакор рақслар ижро этилди. Дарҳақиқат, инсон қалби ҳаммаша яхшиликка, гўзалликка талинади, эзгу орзу-умидларини сўз ва оҳанглар, ҳаракат ва ишоралар орқали баён этишга интилади. Ажабики, бундай ҳиссиётларнинг, туйғуларнинг, севги-муҳаббатнинг, оддийликнинг миллати йўқ.

Олти қардош мамлакатнинг ёш шоирлари саҳнага бир пайтда чиқиб, ўз тилида шеърлар ўқиди. Навқирон шоирларнинг ўз нигоҳи, ўз қарашлари, ўз топилмалари ва дилини қийнаётган ўз изтироблари борлиги аён бўлди. Шеърини оҳанглар, ижодий ёндашувлар ҳар миллатда ўзига хос, ўзгача экани яққол намойён бўлди.

Анжуман доирасида Бухоро вилояти муҳаббат драма театрида Қирғиз халқ эзувчиси Султон Раевнинг "Овсар" драмаси асосида саҳналаштирилган пьесаси тақдими ҳам ўтказилди. Машҳур адиб Чингиз Айтматовнинг "Асрга татигулик кун" романидан ўрин олган "Найман она қиссаси" асосида ёзилган ушбу драма иқтидорли адиб Абдуғани Абдуғафуров томонидан ўзбек тилига

маҳорат билан таржима қилинган. Унда маънавий таназулга юз тутишнинг аянчли оқибатлари, миллатнинг маънавий қиёфасини бой бериши ва азалий қадриятлар топталишининг сабаб ва оқибатлари таъсирчан йўсинда очиб берилган. Театр ижодкорларининг ушбу салмоқли асарни юқори савияда, ўзига хос талқинда саҳнага олиб чиққанини алоҳида таъкидлаш лозим. Драма туркий тили мамлакатлар ёш ижодкорларига бирдек манзур бўлди.

Анжуманнинг иккинчи кунинда Бухоро вилояти марказий кутубхонасида ўтган йили хурматли Президентимиз ташаббуси билан ўзбек тилида нашр этилган "Туркий адабиёт дурдоналари" 100 томлик мажмуасининг тақдими ўтказилди. Тадбирда мазкур тўпламни яратиш жараёни ва унда жамланган асарлар тўғрисида маълумот берилди. Иштирокчилар ушбу тўплам туркий халқлар адабий меросини акс эттирувчи ноёб маънавий мажмуа бўлганини алоҳида қайд этишди.

Маъмура ЗОҲИДОВА,
Ўзбекистон Ёзувчилар
юшмаси аъзоси

ЧИН БАХТИ СЎЗ ДЕСА, ЁЛФОНИ БЎЛМАС...

Бошланиши 1-саҳифада.

Шоира бундай гўзал манзараларни хаёлида ясаб, кейин қоғозга туширмасди. Имкон бўлди деганча, юртимизнинг шаҳару қишлоқларини кездарди. Бахтим шундаки, бундай сафарларнинг кўпига мени ўзи билан олиб борган. Саҳар, оқшом демасди. Кундузлар пахтакорларга машина кузови устида туриб шеър ўқиган пайтларимиз ҳам бўлган.

– Сиз теримга ғайрат қилинг, биз сиз учун шеър ўқиймиз, – дерди. Ҳисобчидан илғор теримчилар исмини сўраб олиб, ўша исмларни кўшиб ҳам шеър тўқиб юборарди. Катта шоиранинг шеърига исми қўшилган аёллар хурсандлигининг чеки йўқ... Оқшомлар талаба ёшлар билан учрашар эдик. Устознинг ғайрат-шижоати ичига сизмас, чарчадим, демасди. Тўқувчилар, тикувчилар, гиламдўзлар, чорвадорлар... Мен халқимни ўшандай сафарларда танидим, ўшандай сафарларда севдим. Бунинг учун устоздан бир умр миннатдорман.

Дарвоқе, устозлик... Ойдин Ҳожиева Зулфияxonимдан мерос аънанани садоқат билан давом эттирди. Тахририятимиз ҳаммаша ёш ижодкор қизлар билан гавжум эди. Опа ҳар қанча шошилинч иши бўлса-да, улар билан икки оғиз гаплашишга, битта "йилт" этган сатрини топиб, кўнгиллари кўтаришга вақт топарди. Ҳамроҳон, Фароғат, Насиба, Гулном... Яна қанча-қанча шоираларга қанот берганларини биламан. Байрам кунлари хонасида мушоиралар уюштирар эди. 1999 йилда "Гулчарлар" газетасини ҳам адабиётга энди кириб келаётган ижодкор ёшлар учун шахсий ташаббуси билан ташкил қилган эдик. "Бойчечак" саҳифасида ўнлаб қизларнинг илк машқларини эълон қилиб, қаламига умид туғилишига сабабчи бўлганлари ҳақиқат. Ойдин

опадан ўрганишга арзийдиган яна бир ҳижат бор эди: у ўзини катта йўлларга йўналтирган устозларига ниҳоятда садоқатли эди. Зулфияxonим, Музаияна Алавия, Саидахоним, Кибриёхонимлар ҳақида "Тўрт танҳо" ёдномасини ёзиб, уларнинг хотирасига сўздан ҳайкал қўйди, десак, ҳақ гапни айтган бўламиз.

Академик шоир Ғафур Ғулум таваллуд кунлари, албатта, жамоамизни у кишининг уй-музейларига бошлаб борарди. Биз жамоа бўлиб, бот-бот Чигатой қабристонини зиёрат қилишга борардик. Зулфияxonим, Саида Зуннуовалар зиёратидан сўнг Шайхзода ҳазратлари хоки йойга ўтардик. "Йўқловчиси йўқ, мендан сўнг ҳам келиб туринлар!" дея тиловат қилардик. Ойдин опа "Ёсин" сурасини ўқиганда эшитиб сел бўлардик. Мен баъзан ҳазил аралаш:

– Сиз шоира бўлмаганингизда ҳам Тилла кампирдек бахтли, ҳеч бўлмаса отинча бўлар эдингиз, – деб кўярдим.

Ойдин Ҳожиева "Саодат" журналига, боя айтганимдай, ўн саккиз йил бош муҳаррирлик қилди. Ҳар йили саккиз сон чоп этилган бўлса, саккиз китоб дегани бу. Зиммасидаги вазифаларни ҳаммаша виждонан адо этардик. Ҳатто суратлардаги ост ёзувларгача такор-такор ўқир эдилар. Баъзан:

– Сизга ишондим, – деган материалларини ҳам барибир ўзи кўздан кечирар, менга бу инжиқликдек туюлиб, қовоқ уйсам:

– Бир кўз – бир кўз, икки кўз – икки кўз. Матбуотнинг хатоси ёмон акс садо беради. Ўқувчи дафтарининг хатоси эмас бу, – дер эдилар. Ниҳоятда ҳуснихат, мақолаларни таҳрир қилса ҳам, муаллифнинг ёзганлари устидан чизмай, чиройли думалоққа олиб, қоғоз ҳошиясига ўзиникини ёзар эди. "Бегитга чизгандек бўлмасин, хафа бўлади. Чи-

зиб ташламанг", деб койирдилар мени.

Шу жойда шахсан ўзимга қилган яхшиликларини ҳам ёғим келяпти. 1996 йил турмуш ўртоғим Миразиз ака катта жарроҳлик амалиётини бошдан кечирди. Уч ой ёнларидан қараб ўтирдим. Ойдин опам тахир учун материалларни шифохонага тахририятдаги қизлардан бериб юборардилар. Ишни тугатсам, улар яна келиб олиб кетишарди. "Уялпаман, ўз ҳисобимдан таътил бера қолинг" десам, "Дори-дармонга пул керак, қийналиб қоласиз", деганлар... Ҳатто маошимни ҳам олиб келиб беришарди...

Ойдин Ҳожиева ҳам юрт кезиб, ҳам журнални бошқариб, ҳам халқ ноибни бўлиб, ҳам шоғирдларга устозлик қилиб, ҳам адабиётимизга "Мушфиқ онажон", "Тухфа", "Шом шуълалари" каби ўнлаб шеърини китоблар туҳфа этди. Таржималар қилди. Техника фанлари доктори бўлган олимпиада кизини тарбиялади. Бугун унинг набиралари ҳам илм йўлида. Иброҳим Ғафуровдай беназир таржимон, улуғ адабиётшуноснинг баланд адабий хирмонида шоиранинг ҳиссаси катта, албатта.

Ҳаёт экан, умрлари поёнида Аллоҳ дард билан синади. Синовларга чиройли бардош берди. Нола қилмади, шукр қилди... "Саодат"имизнинг Хосият қизи устоз шоиранинг ёнида бўлди. Жамоамиз билан бот-бот йўқлаб турдик, дуоларини олдик. Ни-маям дердик, Зулфияxonим айтмоқчи: "Шу-да бир ҳаёт..."

Ҳаёт севган шоирининг изида гўзал хотиралар, китоблар, фарзанду набиралар, адабиёт майдонига дадил кирган, кираётган шоғирдлар...

Тасаллимиз – шу...

Охиратлари обод бўлсин, илоҳим!

Қутлибека РАҲИМБОЕВА,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган
маданият ходими, шоира

МАРДЛАРНИНГ АВЛОДИ МАРД БЎЛАЖАК!

Бошланиши 1-саҳифада.

– Кутубхонамизда 7 мингдан ортқ ўқув адабиётлари ва бадиий китоблар, 11 мингдан зиёд электрон адабиётлар жамланган. Бундан ташқари, кўплаб даврий нашрларга обуна бўлганмиз. Зиё масканимиз доимо гавжум. Ўқувчиларимизнинг китобхонликка қизиқшини кўриб ўз касбим билан фахрланаман. Бизда электрон китобларга ҳам қизиқиш катта. Кутубхонамиз Урганч давлат университети ахборот-ресурс маркази ва Ўзбекистон Миллий кутубхонасининг электрон базасига уланган, – дейди Инобатхон. – Ўқувчиларимизнинг кутубхонага қаттиқ боғланишининг асосий сабабларидан бири – бизда уларнинг қўлга мобил телефонлар умуман берилмайди. Йигитлар ота-оналари билан хоҳлаган вақтда гаплашиши учун навбатчилик хонасида телефон ўрнатилган.

Китоб мутолаа қилиш ва бадиий асарлар юзасидан ўзаро фикр алмашиш, мулоҳаза юритиш ўқувчиларнинг дунёқараши ва билим доирасини кенгайтиришга хизмат қилмоқда. Ўқувчиларга ўтмишда яшаб ўтган шавкатли саркарда аждодларимизнинг ҳарбий-жанговар меросига оид маълумотлар чуқур ўқитилмоқда. Бу ерда ташкил қилинган "Заковат" интеллектуал клуби ва ахборот технологиялари тўғрисида мунтазам фаолият кўрсатмоқда.

Ҳарбий-академик лицейнинг машғулотлар майдонларида шуғулланаётган ўқувчиларнинг шижоатли хатти-ҳаракатларини кўздан кечирарканмиз, Шимолий-ғарбий ҳарбий округ қўмондонни, генерал-майор Фарходжон Шерматовнинг сўзлари эътиборимизни тортди: "Қуролли Кучлар Олий Бош Қўмондоннинг ташаббуси билан ташкил этилган ушбу лицейга биринчи йилдаёқ ўқишга кириш учун ҳар бир ўринга 17 нафардан ёшлар даъвогар бўлишиди. Бу йил уларнинг сони янада ошиши кутилмоқда. Бу бизни, албатта, қувонтиради. Чунки фарзандларимиз орасида ҳарбий соҳага, Ватан ҳимоячиси деган шарафли касбга қизиқиш кун сайин ортиб бормоқда".

Спорт залида эркин кураш бўйича 5 қарра Ўз-

бекстон чемпиони, спорт устаси Умрбек Алляров, миллий кураш бўйича 4 қарра Ўзбекистон чемпиони, спорт устаси Дониёр Болтаев раҳбарлигида машғулот ўтаётган ўғлонларнинг шиддати бизга султон Жалолиддин Мангубердининг сувда чўкмас, ўтда куймас, ёвқур аскарлари шижоатини эслатди.

Ай-Ти тўғрарининг фаол аъзоси Ваҳоб Шамсуддинов устози Бекзоҳд Жуманиязов раҳбарлигида мобил телефон орқали бошқариладиган авторазведка ускунаси ва ўзи учар қурилма моделини ихтиро қилганини кўриб бир хайратимизга ўн хайрат қўшилди.

– Мен Навоий вилоятининг Конимех туманида туғилганман, – дейди Ваҳобжон. – Болалигимдан ҳарбий учувчи бўлишни орзу қилар эдим. Жалолиддин Мангуберди номли ҳарбий-академик лицейга ўқишга киришим – ана шу мақсадимга эришиш йўлида дастлабки катта қадам бўлди. Мен бу ерда орзумдаги ҳарбий техникалар моделини яратилиши ўрганмоқдаман. Шу тариқа кўнглимда авиаконструкторлик касбига кучли иштиёқ пайдо бўлди. Тажрибали устозларим ёрдамида ана шу мақсадимга эришимизга ишонаман.

Ҳарбий-академик лицей ўқувчилари турли русумдаги автомашиналарни бошқариш сирларини пухта ўзлаштириб, ҳайдовчилик гувоҳномасини ҳам олишар экан.

– Улуғ саркарда Жалолиддин Мангубердининг умри от устида ўтган. Унинг бугунги авлодлари ҳам чавандозлик маҳорати ва отларни парвариш қилиш сирларини пухта ўзлаштиришлари лозим. Биз шуни назарда тутиб, Миллий гвардия билан ҳамкорликда чавандозлик дарсларини ҳам йўлга қўйганмиз, – дейди лицей раҳбари Ихтиёр Саидов.

Жалолиддин Мангуберди номидаги ҳарбий-академик лицейнинг анжуманлар залида пойтахтдан ташриф буюрган меҳмонлар иштирокида сермазмун адабий-маърифий анжуман ташкил этилди. Мамакатимиз мадҳиясини жўрликда қуйлашдан бошланган ушбу тадбирда дастлаб Ўзбекистон Республикаси Президентининг маслаҳатчиси, устоз адиб Хайриддин

Султонов ватанпарварлик, мардлик ва жасорат фазилатлари ҳақида қимматли фикр-мулоҳазалари билан ўртоқлашди. Мудофаа вазирининг ўринбосари, генерал-майор Ҳамдам Қаршиев, Республика Маънавият ва маърифат маркази раҳбари Отабек Ҳасанов Қуролли Кучлар тизимида амалга оширилаётган кенг қўламли илохотлар ҳамда Янги Ўзбекистонда ёшларни ҳар томонлама баркамол инсонлар қилиб тарбиялаш борасидаги устувор вазифалар ҳақида маъруза қилишди.

Ўзбекистон халқ шоири Маҳмуд Тоир, таниқли ижодкорлар Эшқобил Шукур, Ғайрат Маждид, Фароғат Худойқулловнинг эл-юрт, она Ватан тараннумига бағишланган шеърлари ҳамда изланувчан кинорежиссёр Ҳилол Насимовнинг чиқиши анжуманга алоҳида фойз бағишлади. Айниқса, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артистлар Меҳриддин Раҳматов ва Тоҳир Саидов ижросидаги султон Жалолиддин Мангуберди ҳамда Соҳибқирон Амир Темур монопоглар барчада катта таассурот уйғотди.

Мардларнинг авлоди мард бўлажак. Ватанга садоқат – наслдан наслларга ўтадиган қудратли кучдир. Юрт учун яшаганлар абадий ҳаётдир. Шулар ҳақида уйларканман, ҳассос шоиримиз Мақсуд Шайхзоданинг "Жалолиддин Мангуберди" драмасидаги қуйидаги сатрлар кўнглимда жаранглаб акс садо берди:

*Мангуликдан жой олган – яшар абадий,
Мен-ку, Мангубердиман, олам билади.
Кўкларданми, сувданми ё ер таъидан,
Балки саҳро бағридан, тоғ этаидан,
Бир кун пайдо бўламан шу юрт, шу ерда,
Юрт шайдоси кўмилмас гўрбатда – ёурда.
Улуғвор ниятларга кор қилмас ажал,
Ким юртдан ёв қувса – мендирман ушал...*

Зулфия МЎМИНОВА,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган
маданият ходими,
Мудофаа вазирлиги Жамоатчилик
кенгаши аъзоси

БОНГ

ҲАЙЛАМ ШАҲРИСТОНИДА КЕЧГАН СУҲБАТЛАР

Тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Фанлар академияси академиги, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби Аҳмадали Аскарлов билан суҳбатлашиш мақсадида кўнғирок қилганимда, домла Наманган вилоятидаги Учтепа қадимий ёдгорлигида иш олиб бораётганини айтиб, шу ерга таклиф қилди. Мен уйлаб ўтирмай йўлга чиқдим.

Устоз билан очик осмон остидаги музей – қадимги зардуштийлар ибодатхонаси харобаларида учрашдик. Табиийки, суҳбатимиз сўнгги йилларда миллий археология фанида юз бераётган ўзгаришлар, шунингдек, бугун олим тадқиқ этаётган Ҳайлам ёдгорлиги ва унинг топилиши тарихи ҳақида кечди.

– Устоз, ўзингиз мана шу Учтепа қишлоғида туғилган ўсгансиз. Бироқ ушбу ёдгорликнинг эндигина топилагани бизни ажаблантирди...

– Мен бу қадимий археологик ёдгорликни мактабда ўқиб юрган кезларимда ҳам, талабаларимда ҳам, Самарқанддаги Археология институтининг директори бўлганимда ҳам яхши билардим. Аммо биз каби маҳаллий халқларга паст назар билан қарайдиган, имкон қадар ўзигимизни англаш ва шонли тарихимизни ўрганишга тўқинлик қилган собиқ шўролар замонида ҳар қандай янги археологик тадқиқотни бошлаш катта муаммо эди. Кейинчалик имкон топилишида эса, фалончи ўзининг қишлоғидаги объектни ўрганиш учун давлат маблағини соғирати, деган маломатлардан чўчиб, бунга журъат қилолмаганман. Уша пайтда бу жойлар анча овлоқ ҳудуд ҳисобланар эди. Утган асрнинг 90-йилларида одамларга уй-жой қуриш учун берилиши натижасида ёдгорликнинг катта қисми йўқолиб кетди. Ниҳоят, нафақага чиққанымдан кейин Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги лойиҳаси асосида Учтепа археология объектни ўрганиб, қадимги Ҳайлам шаҳридаги зардуштийлар ибодатхонаси қолдиқларини тадқиқ қилишга киришдик. Ҳайлам – ҳозирги Учтепа қишлоғининг ўрнида, Норин ва Қорадарё ораллигида зардуштийлар макони бўлган.

– Ибодатхона, умуман, Ҳайлам шаҳрининг уша пайтлардаги кўрinishини топишлари асосида тасаввур қилиш мумкинми?

– Аниқланган объект атрофидан етмишга оташкада, йиғирмадан ортиқ хайкалча топилиди. Бундай кўламдаги топилма дунё миқёсида ҳозиргача учрамаган. Кўлга киритилган ашёларнинг илмий қиммати ва аҳамияти беқиёс бўлиб, тахминан, миллоддан олдинги III–II асрларга оид топилмалар ҳам бор. Миёнўрда музофотида жойлашган шаҳар ҳудуди девор билан ўралган 38-40 гектар майдондан иборат. Тарихий маълумотларга қараганда, водийда сакитиз мана шундай музофот жойлашган ва Ҳайлам шаҳри улардан бирининг пойтахти бўлган. Бугунгача унинг майдони, жанубий, ғарбий, шимолий, шарқий чегаралари аниқланди. Уч қатор музофаа девори билан мустақамланган шаҳарда ҳукмдор қароргоҳи, зардуштийлар ибодатхонаси, шаҳристон бўлган. Бу ибодатхона Кўтайба бошлиқ араблар ўлкамизга бостириб келгунча фаолият юритган. Ибодатхонада олов ёқувчи роҳибаларнинг қабрлари ҳам топилиди.

Бу ерда музей ташкил қилишга 2019 йилда киришганман. Лойиҳа икки йилга белгиланган эди. Ҳали охирига етказилгани йўқ. Оз-оздан маблаг бериб туришибди.

– Кейинги йилларда юртимизда археологияга қай даражада эътибор қаратиляпти? Соҳада қандай янгиликлар юз бермоқда?

– Мустақилликнинг дастлабки йилларида академик фан соҳасига эътибор яхши эди, илмий тадқиқот институтлари ходимларига давлат бюджетидан ойлик маош тўланарди. Аммо кейинчалик илм аҳлининг иш ҳақини тадбиркорлардан буюртма олиб, контракт асосида ишлаш орқали қоплаш тартиби жорий қилинди. Яъни, ўз аравангн ўзинг тор, деган йўсинда иш тутилди. Шунингдек, академик фанни ривожлантириш билан боғлиқ молиявий ҳомилик ҳам тўхтатилди. Маълумки, назарий илмий ишланмалар лаборатория тажрибалари ва дала амалиётларисиз ривожланмайди. Натижада кўшимча маблаг талаб этадиган назарий ишланмаларни амалиёт билан уйғунлаштириш тамойили бузилди. Шу боис, давлатнинг эътиборидан четда қолган археология фанида ҳам маълум муддат турғунлик ҳолати кузатилди. Биз иложсизликдан эски алоқаларни ишга солиб, хорижий ҳамкасбларимиз билан ҳамкорликда бир неча илмий экспедициялар ташкил қилишга мажбур бўлдик. Бироқ ажнабий муҳбирлар ҳар бир кашфиётни чет эллик олимларнинг ютуғи сифатида талқин қилишди ва натижада ўзбек археологларининг кашфиётлари уларнинг соҳасида қолиб кетди. Чунки илмий экспедицияларни улар молиялаштирар эди.

1996 йилда археологларга дала шароитида тўланадиган энг кам иш ҳақи ҳам бекор қилинди. Шунга қарамай, мустақилликимизнинг дастлабки йилларида соҳа олимларининг саъй-ҳаракатлари туфайли тарих ва археология соҳасида муайян ўзгаришлар юз берди. Катта илмий салоҳиятга эга олимларнинг ақсарияти фидойи инсонлар эди. Улар иш ва бойлик илжинида Ватанини ташлаб, хорижа кетмадилар. Ана шу ватанпарвар зиёлиларнинг иродаси ва матонати туфайли соҳада бир қатор салмоқли ютуқларга эришилди.

– Шу ҳақда батафсилроқ тўхталиб ўтсангиз.

– Биринчидан, советлар даврида Ўзбекистон жанубида очиб ўрганилган Сополлитепа, Жарқўтон, Бўстон каби қадимги деҳқончилик маданияти ёдгорликлари ҳар томонлама чуқур тадқиқ этилди. Янги таҳлилларга кўра, улардан топишган ноёб археологик артефактлар ёрдамида бизнинг жа-

нубий вилоятларимиз бронза давридан эътиборан қадимги Шарқнинг бирламчи цивилизациялари таркибига киргани илмий жиҳатдан исботланди ҳамда Жанубий Туркманистон, Шимолий Афғонистон ёдгорликлари билан бирга жаҳон тарихига Окс цивилизацияси номи билан киритилди. Авваллари тарихшунослиқда бундай ғояни айтиш амримаҳол эди, чунки кўпчилик ўзбек деганда дашта яшовчи туркий тилли чорвадорни тушунарди.

Аввало, узоқ йиллар тарихшунослиқ фанида Ўзбекистонда бронза даврида таркиб топган қадимги шаҳарсозлик маданияти ва ўзбек давлатчилигининг асослари дастлаб Эрондан кириб келган, деган ғоя етакчилик қилиб келди. Ҳатто ўша даврда юртимизда юксак даражада ривожланган кулчилик маҳсулотлари тўғридан-тўғри “Аҳамонийлар керамикаси” деб аталди ва бизга ана шундай мантқиқ зид қарашлар сингди-

рилди. Лекин мустақиллик йилларида бирламчи археологик материалларни ғоявий таъйинлардан холи тарзда янги таҳлил этиш натижасида бу борада асл тарихий ҳақиқатни юзага чиқариш имкони туғилди. Яъни миллоддан аввалги VI асрда юз берган аҳамонийлар босқинига қадар Марказий Осиёда бронза даври бирламчи цивилизация ютуқларининг қайта тикланиш палласи бўлгани илмий жиҳатдан исботланди.

Шунингдек, шўролар тарихшунослигида Ўзбекистоннинг қадимги шаҳарсозлик маданияти ва давлатчилик илдизлари антик даврдаги Юнон-Рим цивилизацияси билан боғлаб талқин қилинар эди. Ҳолбуки, антик даврда аънанавий маҳаллий ўзбек давлатчилигига инновация сифатида кириб келган эллинизм амалдаги меъморий моддий маданиятда, товар-пул муносабатлари шаклланишида, диний қарашларда, ёзув маданиятида ўз аксини топган бўлса-да, аслида ушбу буюк юксалиш замирида Қадимги Шарқ маданиятига хос бўлган бронза даврига оид Сополли маданиятининг аънана ва омиллари ётар эди.

Яна бир эътиборли жиҳати, Кушон давлатининг этник жиҳатдан туркийларга мансуб бўлган ҳукмдори Канишка элли мафкуравий маданиятидан воз кечиб, ўзининг асо (давлат рамзи) тутган сурати ва туркий орилларга хос самовий от рамзи туширилган тангаларини зарб эттира бошлади. У эллинларнинг лотин тили ва ёзувидан воз кечиб, кушонлар давлати доирасида боҳтарий тили ва ёзувини жорий қилди. Дин соҳасида юнон маъбудларини илоҳийлаштириши ҳам ман эъти.

Бронза, илк темир ва антик даврда юз берган янгиликлар туфайли Марказий Осиё этносисий ҳаётида туркий руҳият, маданият ва маънавий тараққиёт ҳар жабҳада яққол кўрина бошлади. Антик даврдан бошлаб ўзбек халқининг этногенези ва давлатчилиги жадал ривожланиш босқичига кўтарилди. Бундай ўзига хос мустақиллик сиёсати ҳатто, илк ўрта асрларда ҳам, токи араблар истилосигача давом этди. Мазкур тарихий жараёнлар археологик ва антропологик материалларда ўз аксини топди, унинг қиёсий локализацияси канкия ва кангар, ху ва рунг, тиек ва гуз, хунну ва усун каби туркий этник атамаларда ифодаланди. Бу ҳақда қадимги Хитой ёзма манбаларида аниқ маълумотлар бор.

Айнан археологик ва антропологик изланишлар туфайли Марказий Осиё, жумладан, Ўзбекистон одамзоднинг илк бор пайдо бўлган ҳудудига киритилди. У даврга тегишли қадимги тош (палеолит) даври ёдгорликлари Фарғона водийсидаги Селунгур ва Қапчигай, Тошкент водийсидаги Кўлбулоқ ва Обираҳмат, Сурхондарё вилоятидаги Тешиктош, Зарафшон водийсидаги Омонқўтон ва Қўтирбулоқ, қадимги Хоразм заминидagi Қизилнурга 1 каби ёдгорликлар мисолида ўрганилди. Жаҳоннинг нуфузли олимларини Обираҳматта йиғиб, энг қадимий архаик ёдгорлик бўлган Селунгурга бағишланган халқаро анжуманлар ташкил этилди.

Истиқлол йилларида археологларимиз тўплаган материалларни янгича қарашлар асосида талқин ва таҳлил қилиб, кўплаб янги хулосаларни илгари сурдилар. Масалан, қадимги шаҳарларнинг келиб чиқиш илдизлари тадқиқ қилиниб, уларни хронологик кетма-кетликда даврлаштириш ва тарихий босқичларга бўлиш ишлари амалга оширилди. Ҳар бир тарихий-маданий марказ кесимида шаҳарлар генезиси, иқтисодий-ҳўжалик асоси, тарихий топографияси, сув таъминоти, мудоффа тизими ўрганилиб, ўзбекларнинг этномаданий қиёфаси, ижтимоий, сиёсий, диний илдизлари таҳлил қилинди. Бу борада қадимги шаҳарларни ёзма манбалар маълумотлари билан локализациялаш масалалари жиддий шуғулланиши талаб этди. Чунки шаҳарлар тарихини тўла-тўқис ёритиш ва умумлаштириш шу пайтгача ёзма манбаларда ўз аксини топмаган эди. Содда қилиб айтганда, ҳар бир археологик артефактни “гапиртириш” керак бўлди.

Кўлга киритилган археологик манбалар таҳлиliga кўра, Ўзбекистон хронологик кетма-кетликда учта ҳудудий зонага бўлинди. Биринчи зонага Жанубий Ўзбекистон ҳудудлари; иккинчи зонага Жанубий Сўғд (Қашқадарё вилояти), Марказий Сўғд (Самарқанд вилояти), Ғарбий Сўғд (Навоий ва Бухоро вилоятлари), қадимги Хоразм ҳудудлари; учинчи зонага Сир-

дарёнинг ўрта ҳавзаси ҳисобланган Тошкент вилояти, Жанубий Қозоғистон, қадимги Фарғона ва Уструшона ҳудудлари киритилди.

Ўзбекистоннинг маҳаллий халқи, ўзбек миллати ва унинг давлатчилиги ана шу ҳудудлар этник бирикларининг узоқ вақтлар давом этган ўзаро ижтимоий-иқтисодий, этномаданий алоқалари, сиёсий бошқаруви ва тарихий мафқураси базасида, мураккаб этнослараро қоришувлар асосида шаклланди.

Халқ ва миллат тарихи ўртасидаги фарқлар биринчи бор китобда ўз аксини топиб, Эрон ва Туронда ўтган тарихий жараёнлар хронологик кетма-кетликда объектив баён этилди. Ўзбек халқининг сўғдий, хоразмий, боҳтарий ва сак-скиф асослари, туркий тилли аждодларимизнинг иқтисодий-ҳўжалик ҳаёти, этномаданий қиёфаси, унинг кўп этник компонентлиги асосланди.

Йиллар давомида олимлар томонидан юртимизда кўчманчи чорвачиликнинг келиб чиқиши илк темир даври тарихий жараёнлари билан боғлаб талқин этиб келинди. Бироқ кейинги йилларда ушбу тўз ўзгаришлар бундан минг йил аввал содир бўлгани аниқланди. Бундай ўзгаришлар замирида уй ҳайвонларидан улов сифатида фойдаланишга ўтиш жараёни ётади.

Ўтмишда содагон чорвадорлар йил сайин кўпайиб бораётган чорва молларини боқиб учун янги яйловлар қидириб, бир жойдан иккинчи жойга кўчишга мажбур бўладилар. Бу эса бир томондан қабилиларнинг унумдор ўтлоқларга эга чиқиш илжинида ўзаро низолашишга сабаб бўлган бўлса, иккинчи томондан кундалик ҳаёт учун кураш жараёнида икки хил ҳўжалик соҳибларининг иқтисодий жиҳатдан ўзаро боғланиб қолишига сабаб бўлди. Дастлаб натурал мол айирбошлаш шаклида намоён бўлган бундай иқтисодий, маданий ва сиёсий алоқалар кейинроқ товар-пул муносабатларига асосланган бозорнинг пайдо бўлишига олиб келди.

Ибтидоий уручилик жамоаларининг емирилиши ва илк темир даврининг қарор топиши ҳақида гапирганда, бу даврда Марказий Осиёнинг қадимги суғурма деҳқончилик минтақаларидаги дастлабки давлат конфедерациялари (қадимги Бақтрия подшолиги, Катта Хоразм, Даюан подшолиги) юзага келиб, уларни расман кафи (бир неча вилоят ҳукмдори, подшо)лар бошқарган. Кўчманчи ва ярим кўчманчи чорвачилик минтақаларига (Қанг давлат конфедерацияси, Хунну давлат конфедерацияси) эса жабуллар бошчилиги қилган. Археологларимизнинг тинимсиз изланишлари натижасида ана шундай илк давлат бошқарув тизимлари, улар ўртасидаги иқтисодий ва этномаданий алоқаларнинг туб мазмун-моҳиятига аниқликлар киритилди.

– **Шубҳасиз, археология – мураккаб соҳа. Шу боис, бу борада камчилик ва муаммолар ҳам бўлиши табиий. Ҳўш, бугун археологларимизни қайси масалалар кўпроқ ўйлантирмоқда?**

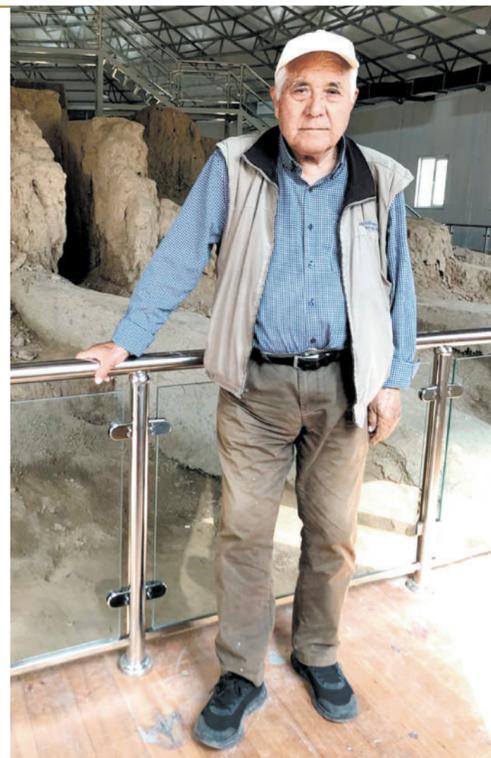
– Мустақиллик даврида академик илм-фан, жумладан, археологияга эътиборни ҳам икки босқичга бўлиш мумкин. Дастлабки босқичда мамлакатимиздаги иқтисодий қийинчиликлар ва бошқа сабаблар туфайли академик илм-фан инкирозли даврини бошидан кечирди. Қувонарлиси, кейинги йилларда муҳтарам Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг илм-фан соҳаларини ривожлантиришга катта эътибор қаратиши натижасида миллий археология соҳасида ҳам бутунлай янги давр бошланди. Қисқа вақт ичида катта муаммолар бартараф этилиб, соҳада хайрли ўзгаришлар амалга оширилмоқда. Аввало, илмий-тадқиқот институтлари ходимларига давлат бюджетидан ойлик маош тўлаш тартиби жорий қилинди. Мавжуд лабораторияларни замонавий илмий-техника воситалари билан жиҳозлашга киришилди. Эътибор ва рағбат сулғисти туфайли бошқа соҳаларга ўтиб кетган малакали археологлар қайтадан ишга жалб этилиб, ҳатто Тошкент шаҳрида Миллий археология маркази ташкил этилгани айни мудоао бўлди. Олимларимиз археологик изланишлар олиб бориш учун бирламчи илмий-техника асбоб-ускналар билан таъминлангани ҳам алоҳида таъкидлашим керак. Соҳа бўйича махсус

ҳимоя кенгашлари ташкил этилиб, юқори малакали кадрлар тайёрлашга катта эътибор қаратилмоқда.

Айни пайтда Миллий археология маркази академик Яҳё Ғулумов номидаги Самарқанд археология институти билан биргаликда 2030 йилгача илмий соҳада амалга оширилган ишлар режасини тузиб, ҳал этилиши зарур бўлган масалалар устида бош қотирилмоқда.

Муаммолар ҳақида гапирадиган бўлсам, биринчи галда мамлакатимиздаги мавжуд барча археологик ёдгорликларни ўрганиб чиқиш, шўролар даврида чала қолган кўп жилдлик “Археологик ёдгорликлар рўйхати”ни тузиш ишларини охирига етказишимиз керак. Бу йўналишда қатор туманлар ва вилоятлар бўйича бир неча жилддан иборат рўйхат (свод) тайёрланган бўлиб, 1990 йилгача Ўзбекистонда 15 мингдан ортиқ археологик ёдгорлик аниқланган. Мустақилликнинг илк

йилларида Археология институтининг раҳбарияти олти марта ўзгарди. Улар маҳаллий ҳокимиятнинг дастёрига айлантилди. Рўйхат тузиш ва уни чоп этиш масаласида молиявий қийинчиликлар юзага келди. Тарихий обидаларнинг қонуний эгаси бўлган Маданият вазирлиги мутасаддилари эса бу масалага соғуққонлик билан қаради. Кўплаб фермер ҳўжаликлари эса экин майдонларини кенгайтириш илжинида амалда тарихий объектларни йўқотиш билан шуғулланди. Бунинг оқибатида ҳозирги кунгача юқорида тилга олинган ёдгорликларнинг атиги учдан бир қисми сақланиб қолган. Уларни муҳофазга қилишга мўлжалланган қонун ва меъёрий ҳужжатлар қабул қилинган бўлса-да, кўпчилик амал қилмапти.

Юртимиздаги ҳар бир вилоят ва тарихий-маданий ўлканинг Афросиёб ва Ахсикент каби улкан эталон пойтахт ёдгорликлари мавжуд. Шу боис республикамизнинг археологик салоҳиятини тенг тақсимлаб, уларда уч фасл давомида тўхтовсиз ишлаб турадиган комплекс экспедициялар ташкил этиш лозим. Шу орқали эталон ёдгорликларни чуқур ўрганиш, ҳудудлардаги ноёб ёдгорликларнинг рўйхатини қатъий тартибга келтириш ва келгусида сайёҳликни ривожлантириш чораларини белгилаш мумкин. Бу борада бизнинг тажрибамиз бор. Утган асрнинг етмишинчи-саксонинчи йилларида Археология институтининг бошқарган кезларимида шундай йўл тутганмиз. Афсуски, бундай илмий ишланмалар кейинчалик давом эттирилмади.

Муҳтарам Президентимиз юртимиздаги жаҳон туристлари эътиборини ўзига тортувчи ноёб археологик объектларни очик осмон остидаги музейларга айлантириш ташаббусини илгари суриб, бу борада тегишли фармон ва қарорларни қабул қилди. Биз, археологлар ҳам ушбу муҳим ташаббусни кўллаб-қувватлаб, Маданий мерос агентлиги билан ҳамкорликда барча вилоятлар ҳудудида камида уч-тўрттадан ноёб археологик ёдгорликни ноёб объектига айлантириш бора-сида изланишлар олиб боришимиз керак эди. Афсуски, бу масала ечимида ҳам жиддий муаммолар бор. Аввало, Маданий мерос агентлигида барча турдаги археологик ёдгорликларни очик музейга айлантириш учун зарур бўлган малакали мутахассислар етишмайди. Бунинг устига, кейинги 15-20 йил давомида ақсарият талабалар археология соҳаси бўйича билимли бўлиш учун эмас, балки диплом олиш учун ўқиди. Бундай нотўғри ёндашув умумий ўрта таълим мактабларида ҳам илдиз отган...

– **Кейинги вақтларда ижтимоий тармоқларда тез-тез археологик объектларнинг қаровсизлиги ёки билат тўриб уларга зивён етказиш билан боғлиқ ноҳуш хабарларга дуч келяпмиз. Бу масалада ким айбдор?**

– Бу ниҳоятда жиддий муаммо. Мен ушбу мавзуда далилларга асосланган бир неча мақолалар билан матбуотда чиқишлар қилдим, телеканаллар орқали танқидий мулоҳазаларимни билдирдим. Лекин қани уларга муносабат? Бу ҳақда гапираремиз чарчадим. Наманган вилоятининг Норин туманида жойлашган қадимги Ҳайлам шаҳристон бош ибодатхонасини очиб ўрганиб, ушбу ноёб археологик ёдгорликни очик осмон остида музейга айлантириш ҳақидаги ташаббусимиз ҳам мутасаддиларни қизиқтирмапти. Ҳозир тўқсон ёшдаман, лекин зиммамдаги масъулият туфайли ушбу объектни ташлаб кетолмайман. Бот-бот ваъдабозлик, соғуққонлик ва масъулиятсизлик каби ҳолатларга дуч келиб афсусланиб кетаман.

Маҳаллий раҳбарлар кўпинча ноёб археологик объектларимизнинг барбод қилинишига панжа орасидан қарашмоқда. Нега жойларда ханузгача фермер ҳўжалиқларига археологик объектларни ўзлаштириш ҳуқуқини берадиган қарорлар чиқариб берилмапти? Жамоатчилик қаёққа қараяпти? Биз нима учун шонли тарихимизга, аждодларимиздан мерос қолган табарруқ қадамларга бунчалик бефарқмиз? Бебаҳо ёдгорликларни кўз ўнгимизда аёвсиз топлатган, томорқасига қўшиб олаётган, молхонага айлантираётган кўни-кўшинимизга танбех бериш, уларни инсофга қақиритиш шунчалик қийинми?..

Шулар ҳақида ўйлаганимда ўзимни кўрага жой тополмайман. Бундай одамларга ҳам худо инсоф берсин, дейман. Нафсиларини айтганда, бундай ноҳуш ҳолатларга қарши курашиш фақатгина давлатнинг иши эмас, биринчи галда сиз, мен, Ўзбекистоннинг ҳар бир фуқароси тарихий, маданий меросимиз намуналарини кўз қорачигидек асраб-авайлашни ўзининг бурчи деб билиши керак. Ана шундагина бундай муаммоларга бутунлай барҳам бериш мумкин деб ўйлайман.

– **Муҳтарам домла, сиз жуда муҳим масалаларни тилга олдингиз. Насиб этмаса, бу мавзудаги мулоқотларимизни яна давом эттирамиз. Фурсатдан фойдаланиб, қимматли фикрларингиз учун сизга миннатдорлик билдирамиз.**

Хумоюн АКБАРОВ суҳбатлашди.

ҚУТЛУҒ САНА

Менинг кўрким – кўнгил

ТАВАЛЛО

Оқ йўргакка ўрагансан ўзинг бизни,
Ҳам оқ ювиб-тарагансан ўзинг бизни.
Бешигимиз узра бедор она бўлиб,
Кунимизга ярагансан ўзинг бизни.
Фидойинг бўлганми сени, Ўзбекистон,
Ҳеч кимга бермаймиз сени, Ўзбекистон!..

Қалқонинг бор, ким қасд қилса гар жонингга,
Алпомишлар руҳи ёр ҳар ўғлонингга.
Асрагимиз гиёҳинг ҳам гулдай ўпиб,
Ёвлар яқин йўлламайгай кўрғонингга.
Адойинг бўлганми сени, Ўзбекистон,
Ҳеч кимга бермаймиз сени, Ўзбекистон.

Тузинг тотиб, унутганлар хор бўлади,
Кўзларига икки дунё тор бўлади.
Шодон дамнинг кўролмаган юртфурушлар
Бир кун бир кафт тупроғингга зор бўлади.
Ёнингда тургаймиз сени, Ўзбекистон,
Ҳеч кимга бермаймиз сени, Ўзбекистон!..

Гул кўринган даштингдаги гиёҳ-хасдир,
Соддадилу улғурлик сенга хосдир.
Севамизки, чўлларинг ҳам бизга жаннат,
Тупроғинг ҳам Макка мисол муқаддасдир.
Онадек кўргаймиз сени, Ўзбекистон,
Ҳеч кимга бермаймиз сени, Ўзбекистон!

МАЛАГИМ

(Ушбу шеър матбуотда илк бор эълон қилинмоқда)
Кимга бердим жондан севган малагимни
Чаман ичра сўлди гулим, сўлди гулим.
Қон йиғлатдим шундоқ ҳам қон юрагимни
Ўз дилимнинг дилозори бўлдим ўзим.

Ёт ёр кучдим гўшангада кўрмай туриб,
Ёлғизимсан дедим исмин сўрмай туриб,
Туним кечди ой бутгунча хаёл суриб,
Гул умримнинг гуноҳкори бўлдим ўзим.

Ҳамма одам бир одамдир менга энди,
Икки дунё бир қадамдир менга энди,
Суйдим суймай нима ғамдир менга энди
Суймагани суймас ёри бўлдим ўзим.

АДИБЛАР ХИЁБОНИДА

Тадбирда Ўзбекистон Республикаси Олий таълим, фан ва инновациялар вазири Кўнги-ротбой Шарипов янгилаётган Ўзбекистонда ёшлар учун зарур барча имкониятлар яратилаётганини таъкидлади.

Очиқ осмон остидаги тадбир давомидида олий таълим муассасалари томонидан ташкил этилган ҳудудларнинг миллий урф-одат ва қадриятлари кўргазмалари, қизқарли концерт дастурлари тақдим этилди.

Мазкур тадбирда Ўзбекистон халқаро ислом академияси вакиллари ҳам фаол иштирок этиб, талабалар Сурхондарё вилоятининг фольклор, халқ оғзаки ижодидан ёрқин ва бетакор намуналарни ижро этдилар.

Адиблар ҳаёти ва ижодига бағишланган саҳна кўринишлари намойиш этилди.

Ҳазал ва шеърлар айтилди. Куй-қўшиқлар янгради. Жонажон Ўзбекистонимиз ҳудудларининг миллий урф-одат, анъана ва қадриятлари тараннум этилди.

Н.УСМОНОВА,
ЎЗА МУХБИРИ

“МИЛЛИЙ ҚАДРИЯТЛАР САЙЛИ”
ҳафталиги бошланди

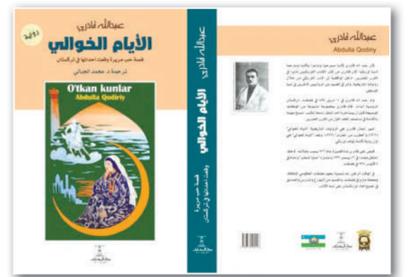
ХУШХАБАР

Кейинги йилларда миллий адабиётимизнинг сара намуналари кўплаб хорижий тилларга таржима қилиниб, чет эллик китобхонлар кўлига ҳам етиб бормоқда. Хусусан, ўзбек романчилигининг илк намунаси ҳисобланган “Ўткан кунлар” асари яқинда араб тилига ўғрилиб, Қоҳира шаҳрида “Ўткан кунлар: Туркистондаги аччиқ севги қиссаси” номи билан нашр этилди. Қайд этиш керакки, ушбу нашрни амалга оширишда романнинг араб имлосига асосланган ўзбек ёзувидаги илк нусхаси ҳамда унинг рус ва инглиз тилларидаги таржималаридан фойдаланилган.

“ЎТКАН КУНЛАР” АРАБ ТИЛИДА

Абдулла Қодирий таваллудининг 130 йиллиги кенг нишонланаётган кунларда мамлакатимизнинг Миср Араб Республикасидаги элчихонасида араб тилидаги “Ўткан кунлар” романининг тақдими ўтказилди. Ўзбекистоннинг Миср Араб Республикасидаги Фавкуллода ва Мухтор элчиси Мансурбек Қиличев тадбирда иштирок этган ушбу мамлакат илмий ва адабий жамоатчилиги вакиллари, оммавий ахборот воситалари ходимлари ҳамда кейинги йилларда юртимизда китобхонликни ривожлантириш, мумтоз ва замонавий адабиётимизнинг бебаҳо намуналарини оммалаштириш борасида амалга оширилаётган ишлар ҳақида маълумот бериб, атоқли адиб Абдулла Қодирий ижодининг ўзбек халқи миллий маънавияти юксалишида алоҳида ўрин тутишини таъкидлади.

Китоб тақдимида Абдулла Қодирий уй-музейи раҳбари, улғу адибнинг набираси Хондамир Қодирий, асар таржимони, профессор Муҳаммад ал-Жибали, Миср-Ўзбекистон дўстлик жамияти раиси Магди Заъбал “Ўткан кунлар” романининг фа-

Шеър – инсон қалбининг акс садоси. Бу садо туйғун ва ҳиссиётларга бой бўлади. Шунинг учун бошқалар шуури, юрагига таъсир қилади. Таниқли ўзбек шоири Муҳаммад Юсуф шеърларини юртимизда айниқса ёшлар жуда севиб, ардоқлаб ўқишади, ёд олишади. Турли анжуманлар, байрам ва тўйлар шоирнинг шеърлари билан зийнатланади.

Яқинда Туркменистон пойтахти Ашхобод шаҳрида таниқли шоир ва таржимон Исмоил Таған томонидан Муҳаммад Юсуф шеърлари туркман тилига таржима қилиниб, “Биз бахтли бўламиз...” номи билан нашр бўлди. Табиийки, бу асар шоирнинг 70 йиллик муборак ёши учун муносиб совғаидир.

“КҮК ЁРИШГАЙ ТУҒИШГАНЛАР
ТОПИШГАНДА...”

Муҳаммад Юсуф шеърлари туркман тилида

Муҳаммад Юсуфнинг барча шеърлари ўзининг соддалиги билан улғувор таъсир қувватига эга. Шоир ўзини англагани боис кўп шеърларида ўз “мени”га диққатни қаратади:

*Мендан нима қолар,
Икки мисра шеър,
Икки сандиқ китоб,
Бир уюм тупроқ...*

Муҳаммад Юсуфдан шеърят мўхлислари учун “икки мисра шеър” эмас, кўплаб шеърый мажмуалар мерос бўлиб қолгани ва бугун улар қардошларимиз қалбидан ҳам ўрин олаётгани қувонарли ҳолдир. Ўзидан бу оламда нима қолишини ва ўзи билан у дунёга яхши, эзгу, бебаҳо амалларни олиб кетишини теран англаган инсонгина бошқалар қалбидан жой ола билади. Бундай шоирлар ўз элини, ўз тилини,

ўз онасини яхши кўради; ўзи англаган ҳақиқатни очиқ-ойдин ёзади. Шу маънода, Муҳаммад Юсуф шеърларида ўзбек халқининг турмуш тарзи, бир инсоннинг юрак дарди, ҳаёт ҳақиқати акс этади. Шоир ижодидида она Ватан, унинг улғуворлиги, қадимийлиги, шон-шарафи ва бугунги хуррият-истиклоли мадҳ этилади. Ота-она, дўст қадри, ўзбекона миллий урф-одатлар, қадриятлар мавзуси бадий талқин қилинади. Шоирнинг “Дўғли”, “Белбоғ”, “Тўн ҳақида шеър”, “Она тилим”, “Оқ тупроқ” ва бошқа қатор шеърлари халқона услуби билан ажралиб туради. У ишқ-муҳаббатни ўзига хос равишда тараннум қилади. Шу боис жуда кўп санъаткор-қоғизлар унинг шеърларини кўшиқ қилиб айтади. Умуман, Муҳаммад Юсуф шеърятининг умумпафоси хусусида кўп яхши фикр-мулоҳазалар билдириш мумкин...

Туркман тилида нашр этилган “Биз бахтли бўламиз...” тўпламига киририлган шеърларни ўқиш асносида унда Муҳаммад Юсуф лирикасига хос барча шакл ва мазмун фазилатлари сақлаб қолинганга гувоҳ бўлиш мумкин. Бу табиийки, таржимоннинг замонавий ўзбек шеърятини яхши билиши билан боғлиқ. Зеро, мен Исмоил Тағаннинг кўплаб ўзбек шоирларининг асарларини маҳорат билан туркман тилига таржима қилгани ва уларни “Дийдор” номи остида бир китобда жамлаганидан хабарим бор. “Дийдор” таркибидан Муҳаммад Юсуфнинг ҳам бир қисм шеърлари ўрин олган эди. Ҳажман каттагина “Биз бахтли бўламиз...” китоби эса ўша таржима ва тажрибаларнинг мантиқий давомидир.

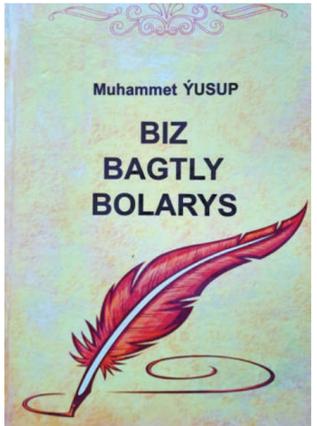
Туғишган қардошларнинг қалбидан, шеърларида ифодаланган дарду қувончларидан хабардор бўлиб таъсирланиш, табиийки, юракда бир ёруғлик пайдо қилади. Бундай шеърлар элларни элларга, дилларни дилларга мустаҳкам боғлайди.

Муҳаммад Юсуф айтмоқчи:

*Кўк ёришгай туғишганлар топишганда,
Кенгашганга тор дунёлар кенг бўлади.
Бўлар элда ботирлар от чопишганда,
Тоғлар чўкиб тўпигага тенг бўлади.
Қучоқ очиб дийдорига чиқ, Туркистон,
Тарқаб кетган болаларинг йиғ, Туркистон!*

Дўстлик, туғишганлик, кенгашиш, ботирлик – булар гоҳида тоғлардан ҳам юксак бир мартабани эгаллайди. Назаримда, маҳоратли таржимон ва шоир Исмоил Таған учун ҳам ўз кўнглига яқин шоирнинг ҳиссиётлари, қардошларнинг ўзаро оғзибирлиги ва ботирлиги муҳимдир. Шу йўлда баракали ва жиддий ижод қилаётган Исмоил Таған қаламига қувват тилаймиз.

Баҳодир НУРМУҲАММАД

БИЗГА МАКТУБ

Кўз кўнгил ўрганиб қолганлардан осонгина воз кечолмайди. “Қадрдон” сўзининг жозибаси, кучи ҳам шунда. Шу маънода, “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” газетасининг фаолияти тугатилиб, ўрнига “Jadid” деб номланган янги нашрнинг чоп этила бошлагани муносабати билан ижтимоий тармоқларда билдирилган баъзи фикрларни оғриқли қабул қилиш керак эмас, деб ўйлайман. Нималарнидир тушуштириб, нималарнидир айтиб уларга жавоб бериб ўтириш ҳам шарт эмас, назаримда. Яхшиси, бор кучини янги газетани том маънода ўқувчилар учун семилли минбарга айлантиришга сарфлаган маъқул. Шунинг ўзи билдирилётган фикрларга муносиб жавоб бўлади.

“Jadid”нинг уйимизга келган бир неча сонини ўқиб чиқиб, мен юқоридagi гапни айтмасам ҳам, газета жамоаси худди шу йўлда – тўри йўлда эканлигини англадим.

Сўзликларимиздаги барча сўзларни ўрни-ўрнида ишлатсак, ҳар бири олмосдай ярқирайди. Аммо “ҳақида” деган сўз (аслида, бу сўз ҳам эмаску-я!) менинг гашимни келтиради. Нима учун асарнинг ўзи турганда, у “ҳақида” ёзилган нарсаларни ўқувчи тақдим қилишимиз керак, деб жахллардим кўпинча. Ахир ҳеч қайси манба оригинал бўлмайди-ку. Шу маънода, янги нашримизда Абдулла Авлонийнинг “Маданият тўлқунлари”, Саид Аҳрорийнинг “Фикр тарбияси” каби мақолаларининг асли берилганидан хурсанд бўлдим. Чунки газетхон учун бундай мақолалар шунчаки ахборот манбаи бўлмайди. “Ҳақида”ни ўқигандай кимнингдир фикрини қабул қилиб қўя қолмайди. Фикр майдонига ўзи қиради. Халқона айтганда, калласини ишлаштири керак бўлади. Тушуниш, англаш,

ЎЗИНИ ЖАМЛАСА, ҲАР ОДАМДА ЛАШКАР КУЧИ БОР

хулоса чиқариш... Бу жараёнларда тафаккур чархланади, ўсади.

Биз бугун ватанпарварлик ҳақида кўп гапиряпмиз. Дарҳақиқат, Ватанини чин ватанпарварликка буюклик чўққисига кўтарадиган кудратдир. Лекин бу туйғу “ҳеч нима”нинг устида пайдо бўлмайди. Бунинг учун Ватан сен жонингни фидо қилишга арзийдиган муқаддаслик эканини билишинг керак. Билишинг энг ишончли воситаларидан бири – ўзликни таниш. “Jadid” газетаси саҳифаларидаги “Мухторият лойиҳаси”, “Жиззах кўзғолони”, “Қурашхона кўзғолони” каби мақолалар ана шундай энг керакли “билиш” учун хизмат қилади. Бундай мақолалар кўнглимизни “Ўзбек халқи қўллик бўйинтуруғини бўйнига осонгина кийиб қўя қолган” деган тавқи лаънатдан халос этади. Ўзимизни ўзимизга яхши кўрсатади.

Бир неча жасоратли китобларни нашр қилиб, хусусий нашрлардаги имконият майдонларини дадил намён қилаётган Санжар Назар, амал курсиси кўнглидаги гўзал дунёга соя туширмаган ажойиб рассом Акмал Нур билан суҳбатлар ҳам сохталикдан узоқлиги, самимиюти билан кўнглимга ўтиришиди. Ёшларнинг шеърляти, насрига саҳифалар ажратилганлиги бизга танишиш мақсадида яхши бўлса, ўзлари учун шундай нуфузли нашрда чоп этилганлиги қувончли. Истеъдодига ишончлари ортади. “Шоирман, адибман”, деган даъволари юқорилайди. Бу – яхши туйғу.

Газетанинг тили ҳақида бошқача бир меҳр билан гапириш мумкин.

“Ишончли тирилтириш керак!”, “Уйғон, болам!” сарлавҳаларининг ўзидек ўқувчини сергак тортиради. Биродарларимиз Хуршид Дўстмуҳаммад, Эркин Аъзам, Назар Эшонқул каби қарашларида собит инсонларнинг нашр даврасига йиғилгани ҳам маъқул иш. Кимгадир ёқиш учун эмас, ўзига ёқадиган гапларни айта оладиган бундай шахсларга кўпроқ минбар берилса, газетага ҳам, газетхонга ҳам фойда. “Қачон йўлимизни мунаввар қиладиган илмли йўлбошчиларга қулоқ тутамиз?”, “Ернинг уволидан кўрқди”, “Дарсни бузишга ҳеч кимнинг, ҳатто, ҳокимнинг ҳам ҳаққи йўқ” ... Мақолаларга жон бериб турган бундай гаплар газеталардаги ўқувчини ўзидан итарадиган сийқалиқдан узоқроққа – бошқача бир ҳаволарга олиб кетади.

Ўқиш жараёнидаги қониқиш билан бирга менда бир неча таклифлар ҳам пайдо бўлди. Балки, бу таклифларим нашр учун янгилик эмасдир, агар шундай бўлса, уэр. (Менда айна чоғда югуриб кўчага чиқиб газета олиб келиш имконияти йўқлиги, чоп этилган барча сонларни ўқий олганимни ҳисобга олиб ўзимни қабул қиларсизлар, деган умиддаман).

Тарихимизнинг оқ доғларидан яна бири – “босмачилик” деб нотўғри аталган миллий озодлик ҳаракати... Албатта, бу бутунлай очилмаган кўрик эмас. Лекин ҳаракатнинг йирик раҳбарларини бор эни-бўйи билан кўрсатиш керак. Шермат кўрбоши, Иброҳимбек, Мадаминбек, Эргаш кўрбоши, Хуррам кўрбо-

ши... Хатолари, жасорати... Мағлублик сабаблари...

Ҳар бир даврнинг, ҳар бир соҳанинг ўз жадидлари бўлган... Масалан, мен Чўлпон Эргаш, Асқар Қосимов каби етмишинчи йиллар адабиётида ўзига хос ўрни бўлган, унча-мунчалар юраксиниб айтмаган гапларни айта олган шоирларни биламан. Улар ижодига ҳам жой берилса, ёмон бўлмасди.

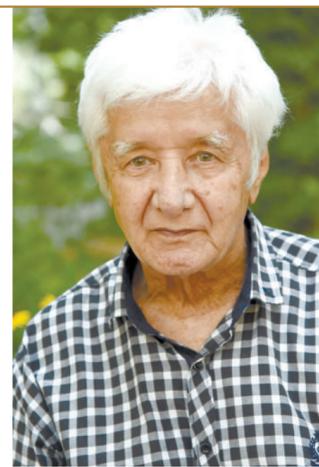
Хумоюн Акбаровнинг “Бизни қийнаётган саволлар” сарлавҳали мақоласини ўқидим. Бундай саволлар бугуннинг тўлқинларида юзага чиқиб турибди. Нимага халқ таълимига шу қадар эътибор берилаётган даврда ҳам мактабларда (айричун мактабларда эмас, мен ёлпасига мактабларимизни назарда тутяпман) сифат ўзгариши банд эмас, нега битирувчилар ота-онасининг пули билан репетиторга қатнагандан сўнггина олий ўқув юрларига кира олишяпти? Мактаб кучисими? Қандай монелик бор? Нимага ўзимизда баъзи мураккаб операциялар амалга оширилаётганига қарамай, баъзи фуқароларимиз пулхалтасини кўтариб Ҳиндистон, Россия, яна алла қаерларга чопяпти... Ишончсизлик нимадан? Нимага мамлакатимиз раҳбарининг ўзи “Менга деворнинг юзасини кўрсатиб овера бўлмаганлар, нариги ёғида нима борлигини биламан” деб талаб қилиб турган бўлса-да, ҳўжақўрсинлик, ясамаликка бутунлай чек қўйилмаяпти? Аҳолимизнинг аксарият қисмида нега ҳўжақўрсинликка майл бор?

Бундай саволлар оз эмас... Менимча, соҳа мутасаддилари, ҳатто энг кат-

та раҳбарларига ҳам юзма-юз мулоқот қилиш айна мудоа бўларди. Ният – бировни қоралаш, нималарнидир фош қилиш эмас, балки жамиятнинг юрак зарбларини билдириш, ростликка яна-ям яқинлашиш. Уша раҳбарларнинг ҳам эҳтимол дил-дилидан бўладиган суҳбатларга эҳтиёжи бордир? Бир хилдаги одатий саволлардан безгандир? Ойдин Йўлдошева, Муҳайё Пирнафасова каби (барча муаллифлар ҳам худди улардек алоҳида ажратиб кўрсатишга арзийди) одамларнинг юраклари қулфини оча оладиган муаллифларни юбориш керақдир улар ҳузурига? Бундай саволларни ўртага қўйишга нашр раҳбарининг ҳам маънавий ҳуқуқи бор, деб ўйлайман: депутат, халқ шоири... Боз устига, газета саҳифаларидан сезилиб турган бош муҳаррирнинг ўткир диди, дадиллиги ҳам бундай фикрни айтишга асос беради.

Туркий дунё бирлиги, ўзимизни шу дунёнинг бир қисми деб тасаввур этишимиз, бу дунёнинг яна ҳам жипслашишга хизмат қилиш (бу жадид боболаримизнинг ҳам орузси бўлган, биласиз) масаласига ҳам кўпроқ эътибор қилинса...

Яна ўзимизда бўлаётган илмий кашфиётлардан аҳолининг бу борадаги хабардорлигини оширишга ҳаракат кўпроқ бўлса... Ахир, бутун умр боболаримизнинг кашфиётлари билангина фахрланиб юролмаймиз-ку... Бугун ҳам дунёга кўрсатса бўладиган ихтироларимиз бордир. Модомики, “Jadid” газетаси жадид боболаримизнинг фикрли

маърифат билан ўзгартириш орқали жамиятни янгилашдек вазифани зиммасига олган экан, унга бегона мавзу, бегона майдон йўқ. Юрта тегишли оғрик – унинг оғриги, қувонч – унинг қувончи. Барча замонларда, шу бугун ҳам шахс даражасига кўтарилган инсонларнинг фаолиятига алоҳида эътибор қаратилса, айниқса, қийинчиликларни енгиб ўтишдаги сабр-матонатига ургу берилса, газета ютади. Чунки банд овозда гапирса бўладиган эзгулик энг қийин машаққатлардан сўнг ўртага келади. Одамлар овоз яшашининг осон яшаш эмаслигини билишлари керак.

Мен саксон саккиз ёшнинг қарийб олтимиш беш йилдан ошқирғини миллат озодлиги, шахс мустақиллиги, ҳақиқат устуворлиги йўлида баҳоли қудрат хизмат қилиб келаётган бир зиёли сифатида ишини севиб, чинакам сардоқат билан меҳнат қилаётган жамоага саломатлик тилайман. Қаламингизга қувват ёр бўлсин. Ҳақиқат мезонингиз, Ватан меҳри кудратингиз, буюк миллат бўлиш орузси мақсадингиз бўлишини истайман.

Сизларга меҳр билан
Мирзаиз АЪЗАМ

УЧРАШУВ

МАЪРИФАТ УЛАШАЁТГАН АДИБЛАР

Шу кунларда мамлакатимиздаги барча олий таълим муассасалари ҳамда умумтаълим мактабларида таниқли ёзувчи ва шоирлар иштирокида “Маърифат улашиб” лойиҳаси доирасида адабий-маърифий тадбирлар ўтказилляпти. Бундан кўзланган мақсад талаба ва ўқувчиларни мутолаага ундаш, бадий дидини ошириш, уларни ватанпарварлик ва юрт келажигига дахлдорлик руҳида тарбиялаш, дарсдан бўш вақтини мазмунли ташкил этиш, адибларимизни уларга танитишдан иборат.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг 156 нафар таниқли аъзоси республикамиздаги 202 та олий таълим муассасаси ва 606 та умумтаълим мактабига бириктирилиб, ҳар икки ойда бир марта учрашув ва маърифий тадбирлар ўтказиш белгиланди. Тадбирларга мактаблар жойлашган маҳалла фуқаролари ҳам жалб этилади. Мазкур лойиҳанинг таъсирчанлиги ва натижадорлигини таъминлаш мақсадида барча тадбирларга олдиндан пухта тайёргарлик кўриляпти.

Ижодий учрашувлар шу йилнинг апрель ойи иккинчи ярмидан бошланган бўлиб, май ойининг охирига қадар давом этади. Хусусан, лойиҳа доирасида кўни кеча таниқли ижодкорлар Абдунаби Бойқўзиев ва Зебо Мирзо билан Чирчиқ давлат педагогика университетиде бўлиб ўтган учрашувда қатнашдик. Шоирлар ўз ҳаёти ва ижод йўли ҳақида ёшларга сўзлаб берди. Ижодий муҳит, китоб мутолааси, устоз шоирларнинг ибратли умри, бугуннинг адиблари ҳақида сўз борди. Учрашув мушоирага айланиб кетди. Адибларга рассом талабалар томонидан чизилган ўзларининг портретлари совға қилинди.

Бу каби қизгин тадбирлар юртимиз бўйлаб юксак савияда ўтказилляпти. Адиблар билан бўлаётган учрашувда уларнинг суратлари, таржimai ҳоли катта экранларда намойиш этилиб, улар тўғрисида роликлар таълим муассасасининг веб-саҳифаси ва ижтимоий тармоқларида эълон қилиняпти. Ёзувчи-шоирларнинг асарларига бағишланган онлайн викторина, “Мунозара” клуби, “Заковат” интеллектуал ўйини, спектакль,

мушоира кечаси на челленжлар уюштириляпти. “Яшил макон” лойиҳаси доирасида кўчатлар экиляпти, гулхан атрофида суҳбатлар бўлиб ўтяпти.

Бу лойиҳада қатнашаётган шоир ва адибларни моддий рағбатлантириш ҳам кўзда тутилган. Уларнинг ижодий сафари билан боғлиқ барча харажатлар – бориб-келиш йўл чипталари, меҳмонхона ва овқатланиши таклиф қилувчи олий таълим муассасаси томонидан талабаларнинг бўш вақтини мазмунли ташкил этиш учун ажратилган маблағлар ҳисобидан қоплаб берилляпти.

2023-2024 ўқув йилида адиблар билан 808 та учрашув ўтказиш ҳамда уларга 326 минг нафар (50,6 фоиз) талаба, 303 минг нафар ўқувчини қамраб олиш назарда тутилган. Талабаларга ўзбек ва жаҳон адабиётининг энг яхши 150 та асари ўқиш учун тавсия қилиниб, 49 та фильм, 29 та спектакль намойиш этиш режалаштирилган. “Маърифат улашиб” лойиҳаси доирасидаги тадбирлар барча турдаги оммавий ахборот воситалари орқали мунтазам ёритиб борилляпти.

Олий ўқув юрларининг маънавий-маърифий соҳада амалга ошираётган ишлари доимий мониторинг қилиниб, махсус рейтинг тизими орқали баҳолаб борилади. Бир календарь йили давомида энг юқори балл жамғарган 20 та олийгоҳни моддий ва маънавий рағбатлантириш, энг паст балл тўплаган 20 та олийгоҳ раҳбарларига нисбатан иқтисодий жазо қўллаш назарда тутилган.

Тадбирлар давомида ижодкор талаба ва ўқувчиларнинг бадий асарлари сараланиб, Ёзувчилар уюшмаси томонидан тўппам шаклида нашр қилинади.

Ўқувчилик кезларим мактабимизга шоир Менгнор Олломурад ижодий учрашувга келганди. Шунда у бизга “Юрагимда йиғлаб турган қиз” китобини совға қилган. Уша учрашув ва адибнинг китоби менинг хотирамда бир умрга муҳрланиб қолди, шундан бошлаб шоирларнинг ижоди ва ҳаётига ҳавасим уйғонди. Юксак туйғулар мурғак юракларда оловланади, деб шунга айтишлар керак. Ижодкор бўлиб етишимизга ўша учрашув сабаб бўлса, ажаб эмас.

Бугун юртимиздаги таълим масканларида уйғоқ қалб ва теран тафаккур соҳиблари бўлмиш адиблар билан ўтказилаётган “Маърифат улашиб” лойиҳаси доирасидаги ижодий учрашувлар ҳам миллионлаб қалбларни уйғотишига, минг-минглаб талаба ва ўқувчиларда миллатпарварлик, ватанпарварлик, инсонпарварлик туйғуларини алангалатишига ишонаман.

Фозил ФАРҲОД,
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси

ҲАМКОРЛИК

ТОШКЕНТДА “ФРАНЦУЗ-ЎЗБЕК ТУРИЗМ ВА МАДАНИЙ МЕРОС КУНЛАРИ”

Жорий йилнинг 16–18 апрель кунлари Тошкент шаҳрида Франциянинг “Дуалест” компанияси томонидан ташкил этилган икки мамлакатнинг туризм, маданий мерос, музей ва ижодий соҳа вакиллари ўртасида халқаро ҳамкорликни ривожлантириш ва тижорат алоқаларини ўрнатиш бўйича конференция ва Франция-Ўзбекистон ҳукуматлараро ҳамкорлик тадбири бўлиб ўтди.

Унда урбанист, архитектура муҳандислиги агентлиги, фейрверк ва ёритиш жиҳозлари ишлаб чиқарувчи корхоналар ҳамда француз тадбиркорлари музейларга сайёҳларни жалб қилишда иммерсив лойиҳалар, болалар ва ўсмирлар учун музейларда инклюзив ечимлар каби йирик лойиҳалар билан иштирок этишди. Ушбу хорижий компаниялар узоқ йиллардан буён фаолият юритиб келади. Жумладан, биргина ёритиш-чироқлар ишлаб чиқарувчи завод дунёнинг гавжум кўчалари ва ҳатто “Эйфель” минорасини ёритиш ишларини ҳам амалга оширган.

Шунингдек, тадбир доирасида Тошкент шаҳри ва вилоятининг мазкур соҳадаги салоҳияти ҳам тақдимот қилинди.

Тошкент вилоятининг туризмга ихтисослашган худудларида Франция архитектураси асосида энергияга тежамкор меҳмонхона ва чанги курорти куриш режа қилинди. Шу билан бирга, экоқишлоқлар дизайнини яратиш бўйича ҳам Франциянинг йирик компанияси вакиллари билан муҳокама йиғилиши ўтказилди. Унда курилиши режалаштирилаётган меҳмонхоналарда сув тежашни йўлга қўйиш, табиий қувват олиш тизимини яратиш бўйича лойиҳалар кўриб чиқилди. Тошкент вилоятининг туризм соҳасидаги тадбиркорлик субъектлари, жумладан, “Узумфермер” виночилик ва “Moon Travel” туроператорлик компаниялари келгусида ҳамкорликни кенгайтириш юзасидан бир қатор келишувларга эришди.

“Француз-ўзбек туризм ва маданий мерос кунлари” доирасида ўтказилган барча тадбирлар икки давлат ўртасидаги ўзаро ҳамкорликни янада мустаҳкамлаб, юртимизда туризм салоҳиятини оширишга муносиб ҳисса қўшади деб ишонамиз.

Одинахон ҒУЛОМЖОНОВА,
Наманган вилоят тарихи ва маданияти давлат музейи катта илмий ходими

ХИҚОЯ

– Алло!..
– Алло. Ким бу?
– Кечирасиз... нол беш, юз эллик уч, эллик саккиз, етмиш олтими?
– Ҳа, шундай.
– Охирги рақами ўн уч.
– Ҳа, ўн уч. Кечирасиз, мен сизни танимадим. Кимсиз, адашиб тушмадингизми?
– Мен-ку адашганим йўқ, бу – аниқ, аммо сизга нима бўлди? Бирор жойга шошиб турибсизми дейман, ё уйингизга ўт тушди?
– Нима, нима? Тушунмадим. Ким ўзи бу? Қанақа ўт? Адашдингиз...
– Йўқ, менингча, сиз адашяпсиз. Телефонингизни тўғри тердимми? Исмнингиз нима?
– Ҳа, тўғри тердингиз.
– Демак, адашганим йўқ. Мен сизга кўнғироқ қилганман.

– Бу билан нима демоқчисиз? Мен сизни танимайман. Сиз ҳам мени танимайсиз. Нега энди эски танишингизга кўнғироқ қилаётгандай гапирасиз?

– Таниш бўлмасак, танишамиз-да. Бунинг қийин жойи йўқ. Нима, хотинингиз ёнингизда турибдими? Овозингиз қалтираб чиқаётибди. Демак, хотинидан кўрқадиган эркаклардан-сиз...

– Бекорларни айтибсиз. Хотинидан кўрқадиган эркак эмасман. Сиз ўзи мени бирор жойда кўргансизми, танишганимизми?

– Таниш бўлмасак, танишамиз, деб айтдим-ку. Менинг исми Лира.
– Лира?

– Олдингиздан илон чиқиб қолгандай кўрқиб кетдингиз. Лира исмли таниш ойимингиз йўқми?

– Йўқ, бунақа исмли аёлни таниш у ёқда турсин, тушимда ҳам кўрган эмасман.

– Сал оширвордингиз, бегим.
– Уфф, бу тасқара ким бўлди ўзи? Ҳозир гўшакни жойига қўяман.

– Ҳай-ҳай. Бундай қилманг. Юрагимни чиқариб дедингиз-ку. Рақамингизни биламан, қайта-қайта телефон қилавераман.

– Қанақа худо урган одамсиз ўзи?
– Нимага жаҳл қиласиз? Исмимни эшитиб, ўзингиздан кетай деб қолдингиз. Ҳалигача исмингизни айтмадингиз. Билсак бўладими?
– Исмим Самад. Шунча исмли танишингиз борми? Йўқ!

– Яхши исм экан. Тўғри, Самад исмли танишим йўқ, аммо нега энди шундай киши билан танишмаслигим керак?

– Ушлаган жойини узадиганлардан экансиз. Майли, ўзингиз ҳақингизда бир-икки оғиз гапириб беринг.

– Кўрқяпсиз-а? Кўрқманг. Нью-Йоркдаги баланд иморатларни қулаган эмасман, Колизей фожиясида ҳам менинг кўлим йўқ.

– Гап деганин жуда ўрнига кўяр экансиз.

– Ҳа, шундай. Ҳазил-хузул қилиб гаплашишдан бошқа чорам қолмади.

– Тушунмадим. Унчалик эмас-дир-ов?

– Эртага турмушга чиқяпман.
– Нима-нима? Турмушга чиқяпман?

– Вой, иссиқ сут оғзингизни куйдирди, нега ҳаяжонланяпсиз?

– Мана энди ҳаммаси аниқ бўлди – сиз адашиб, бутунлай бошқа кишига кўнғироқ қиласиз.

– Пардон. Исмнингиз Самадиди? Шу рақам сизникими?

– Меники бўлса, нима қипти? Барибир, мен сизни танимайман.

– Бу муҳим эмас, балки... хушторим бўлиб қоларсиз?...
– Нима-нима?
– Нима-нима – эшитганингиз, сувга бўккан така!

– Яхши қиз, бирор нарса ни тушунмаётган бўлсан, ўлай агар. Бошим ғовлаб кетди. Сиз бўлса...

– Бошингиз жойида турибди. Анқовланманг. Ёшгина, энди-энди турмуш қурмоқчи бўлиб турган бир ҳурлиқо кўнғилгуши бўлман деб турса, нега бурнингизни жайирасиз? Тан олинг – хоҳлайсиз-у, аммо кўрқасиз...

– Кўрқ... кўрқяётганим йўқ.
– Овозингиз титраётганидан билиниб турибди-ку! Кўрқманг, бўлажак эримга бир ой аввал ўзимни топшириб бўлганман.

– Нима-нима? Ахир эртага тўй-ку?

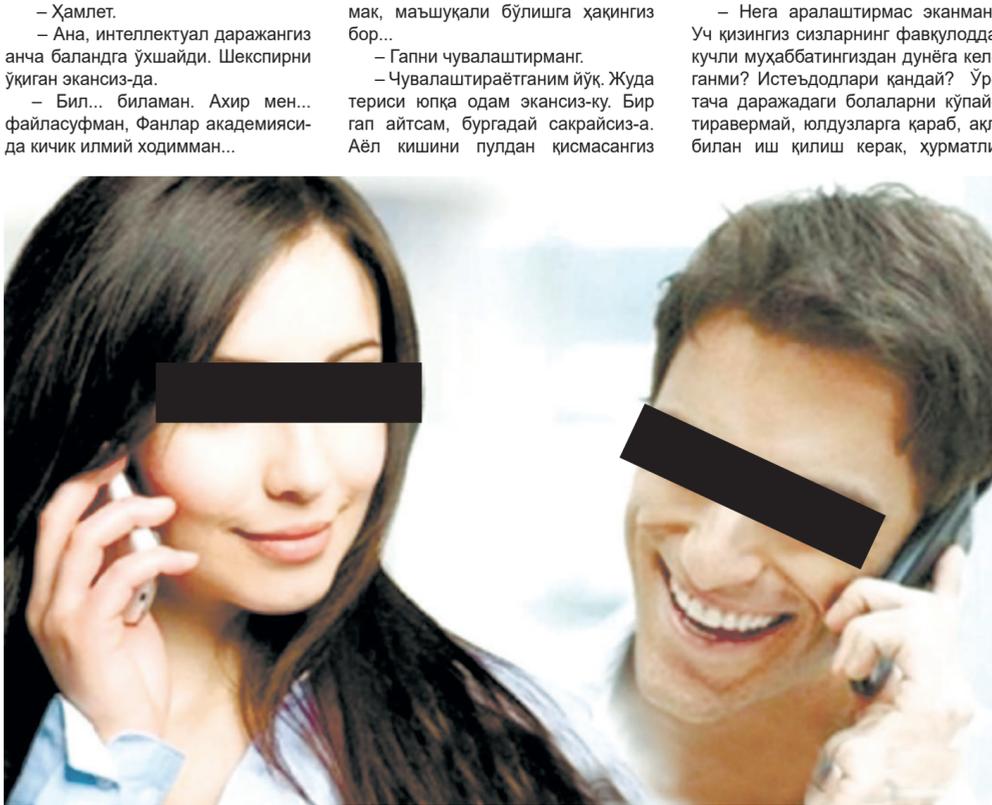
– Ана энди очиласиз. Мен ҳам очилай – ваннада қип-яланғоч чўмилганман. Эшитяпсизми?

– Худо уриб қўйибди сизни...
– Гапни бошқа ёққа бурманг. Сиз, эркаклар, биласизми, кимсизлар ўзи?

– Ҳмм. Кимсиз?
– Учига чиққан қасамхўрсизлар! Кўйиб берса, илоннинг ёғини ялашдан тоймайсизлар. Келинг, очикчасига гаплашайлик. Бунақа томошанинг кимга кераги бор? Юзингиздаги ниқобни ечиб отинг. Қани, айтинг-чи, "Ё хаёт, ё мамот", деган сўзнинг муаллифи ким?

– Ҳамлет.
– Ана, интеллектуал даражангиз анча баландга ўхшайди. Шекспирни ўқиган экансиз-да.

– Бил... биламан. Ахир мен... файласуфман, Фанлар академиясида кичик илмий ходимман...

– Мана. Ўзим ҳам шундай бўлса керак деб ўйлагандим. Платон, Диоген, Монтескье, Конфуций, Ницше денг? Тентақлар тўдаси. Мияси тамом айниб бўлган киши экансиз-ку. Мияси айнамаган одам философияга яқинлашмайди.

– Кечирасиз, индамасам, сиз... жуда...
– Нима, файласуфларнинг устидан кулсам қулибман-да. Майли, уларни қўя турайлик, аммо икковимиз эски танишлардай бўлиб қолдик. Ҳали кўрмасам-да, сизни ўзимга ўйнаш қилиб олишга уриниб ётибман. Билиб қўйинг, мен дуч келган эркакка бундай имконият бермайман.

– Мартабангиз анча баланд экан. Шунисига ҳам раҳмат.

– Нега энди шивирлаб гапиряпсиз? Нима, хотинингиз эшик олдига келиб, сўзларингизни тинглаб турибдими? "Ҳой хотин, хархаша қилма, мен жонимдан ортиқ севган хушторим Лира билан гаплашяпман", десангиз бўлмайди? Эҳ, бечора эркаклар, хотинлари олдида шунақа титрашадики... Сиздан бир нарса ни сўрамоқчиман, хурматли файласуф. Диоген нима сабабдан бир умр бўчқанинг ичиде яшаган?

– Буни билмайман, эшитмаган эканман.

– Билмаган бўлсангиз – билиб қўйинг: хотини уйдан қувиб солган.
– Нахотки?
– Худди шундай. Хотинидан кўрққан эркакда "қўшимча" майдон бўлмайди. Кўнғилгуши тутиш осон эмас, бунга ҳам юрак керак. Менга ўхшаган ёш қизчага илашиб учун эркакнинг акам бошини кундага қўйишига тўғри келади. Сизда бундай "роҳат-фароғат" борми ўзи? Файласуфларнинг сочи товуқ олдин яралганми ё тухумми, деган саволга жавоб топа олмай оқаради. Дадамнинг файласуф бир дўсти бор, гаплашсангиз, оғзидан алламбало атама-лар тушмайди: апофансиз, креационизм, логоцентризм, рефлексия, сўфизм, гнозис, нозис...

– Буларнинг ҳаммаси илмда бор гаплар. Менга қаранг, сиз менинг ёшим нечадалигини биласизми ўзи? Билмасдан ўзингизча...

– Ёшинг нима аҳамияти бор?
– Айтдим-қўйдим-да.
– Шунчаки айтган бўлсангиз, эшитинг. Ёшингиз эллиқда. Икки қиз, бир ўғлингиз бор. Титраб, биров эшитиб қолмасин, деб шивирлашингиздан кўринадики, хотинингиз эркак зотининг жонини сугуриб оладиганлардан. Эллиқка яқинлашиб қолган. Тўғрими?

– Сиз... нима десам экан, кўп нарса биладиганга ўхшайсиз. Ҳа, ёшим

эллиқда, хотинимнинг ёши ҳам шунга яқин. Университетда бирга ўқиганмиз...

– Яхши, биринчи муҳаббатнинг кўзи кўр бўлади дейишади. Хўп, давом этинг.

– Уч фарзандимиз бор, учови ҳам қиз...

– Э, заргар бўлиб кетинг-е. Демак, маъшуқали бўлишга ҳақингиз бор...

– Гапни чувалаштирманг.
– Чувалаштираётганим йўқ. Жуда териси оқма одам экансиз-ку. Бир гап айтсам, бургадай сакрайсиз-а. Аёл кишини пулдан қисмасангиз

– Сизнингча, фақат севадиганларгина турмуш қуришадими?
– Фикримча, шундай.
– Хў-ўш, хурматли файласуф бобо, сиз ҳозир эшик тирқишидан қараб, сўзингизни эшитиб турган хотинингизни севиб олганмисиз?
– Менинг хотинимни аралаштирманг.
– Нега аралаштирмас эканман. Уч кизингиз сизларнинг факулдада кучли муҳаббатингиздан дунёга келганими? Истеъдодлари қандай? Ур-тата даражадаги болаларни кўпайтиравермай, юлдузларга қараб, ақл билан иш қилиш керак, хурматли

– Ҳмм... Алло, йиғлаясизми?
– Кечирасиз... Ичим тўлиб кетди. Эртага тўйимиз бўлади. Турмушга чиқяпман...

– Кечирасиз, ҳозир уйда бир ўзингизмисиз?
– Ҳа, бир ўзимман. Ёлғизман. Ҳамма қудаларни кетди. Бундан кейин ҳам ёлғиз бўлсам керак. Юрагимда севиб бўлмаган одам ёлғиз яшайди. Иложсизман, иложсиз, чорасиз қолаётган миллион-миллион ёшларнинг бириман.

– Ҳа, айтганча, сиз мендан бир нимани сўрамоқчи эдингизми?
– Мени энгилтак экан деб ўйламанг.

– Йўқ-йўқ, мутлақо.
– Сизга нима сабабдан кўнғироқ қилганимни биласизми? Телефон рақамингиз: беш юз эллиқ уч, эллиқ саккиз, етмиш олти, ўн уч. Шундай-ми?

– Ҳа, шундай.
– Беш, беш, уч – бу рақамларни бир-бирига қўшсак – ўн уч, эллиқ саккиз – ўн уч, етмиш олти – ўн уч, охирги икки рақам ҳам ўн уч. Ўн уч – менинг тақдирим. Сиз нумерология деган фанни биласиз. Рақамлар шунчаки ҳисоб-китоб эмас, уларда инсон тақдирининг ҳам ҳисоботи бор. Мен сизга тақдирим рақамидан келиб чиқиб кўнғироқ қилдим. Ичимдаги бор гапни шу рақам эгасига айтиб, юрагимни бўшатиб олмоқчи бўлдим. Қарангки, сизга тушибман.

– Кўплар ўн уч рақамини ҳосиятсиз деб билишади. Аммо бизда бундай эмас, бошқаларда шунақа. Бахт рақамга боғлиқ эмас. Ишонасизми, мен ҳар хил баҳоратчиларга, астрологларга, Ванга, Нострадамусга мутлақо ишонмайман.

– Кимга ишонасиз?
– Худого ишонаман.
– Кейин-чи?
– Кейин... Нима десам экан...

– Аелингизга ишонасиз. Аммо... ишонсангиз ҳам, ишонмасангиз ҳам, буни очик айта олмайсиз. Тўғрими? Ҳаёт ўзи шунақа – айтмоқчи бўласан, лекин айтолмайсан. Менинг сиздан фарқим – юрагимда нима бўлса, очик айтаман, яширмайман. Мен жуда кучлиман. За-рур бўлганда ночор одамга ёрдам бера оламан, ёнида тиргақ бўлиб туришим мумкин, менга душманлик қилганни эса эзиб ташлайман. Менга ўхшаган аёлларнинг бахтсизлиги – мана шу очиклигимизда! Биздақаларни ҳамма ҳам ёқтира-вермайди. Ичимиз тўлиб-тошиб, шу аҳволга тушдик.

– Тун яримлаб қолди. Эртага тўйингиз. Вақтингизни олаётганим йўқми? Ай, ҳозир, ҳозир...

– Гушакни қўлингиз билан ёпсангиз ҳам "Ҳозир, ҳозир" деганингни эшитиб турибман. Тақдирим тўғрисида сизга берадиган саволларим кўп эди. Сиз бўлсангиз, хотинингизнинг вазоҳатидан кўриб, гўшакни жойига илмоқчи бўлиб турибсиз. Илтимос, бундай қилинг.

– Ҳозир, ҳозир. Гапираверинг, эшитяпман.

– Шивирламай гапиринг, шивирлайверсангиз, умрингиз ўтиб кетганини билмай қоласиз...

– Тўғри, тўғри, гапираверинг, эртага тўйингиз...

– Тўйим бўлса нима?
– Эрта туришингиз керак-ку, шун-

– Сизнингча, фақат севадиганларгина турмуш қуришадими?
– Фикримча, шундай.
– Хў-ўш, хурматли файласуф бобо, сиз ҳозир эшик тирқишидан қараб, сўзингизни эшитиб турган хотинингизни севиб олганмисиз?
– Менинг хотинимни аралаштирманг.
– Нега аралаштирмас эканман. Уч кизингиз сизларнинг факулдада кучли муҳаббатингиздан дунёга келганими? Истеъдодлари қандай? Ур-тата даражадаги болаларни кўпайтиравермай, юлдузларга қараб, ақл билан иш қилиш керак, хурматли

– Ҳмм... Алло, йиғлаясизми?
– Кечирасиз... Ичим тўлиб кетди. Эртага тўйимиз бўлади. Турмушга чиқяпман...

– Кечирасиз, ҳозир уйда бир ўзингизмисиз?
– Ҳа, бир ўзимман. Ёлғизман. Ҳамма қудаларни кетди. Бундан кейин ҳам ёлғиз бўлсам керак. Юрагимда севиб бўлмаган одам ёлғиз яшайди. Иложсизман, иложсиз, чорасиз қолаётган миллион-миллион ёшларнинг бириман.

– Ҳа, айтганча, сиз мендан бир нимани сўрамоқчи эдингизми?
– Мени энгилтак экан деб ўйламанг.

– Йўқ-йўқ, мутлақо.
– Сизга нима сабабдан кўнғироқ қилганимни биласизми? Телефон рақамингиз: беш юз эллиқ уч, эллиқ саккиз, етмиш олти, ўн уч. Шундай-ми?

– Ҳа, шундай.
– Беш, беш, уч – бу рақамларни бир-бирига қўшсак – ўн уч, эллиқ саккиз – ўн уч, етмиш олти – ўн уч, охирги икки рақам ҳам ўн уч. Ўн уч – менинг тақдирим. Сиз нумерология деган фанни биласиз. Рақамлар шунчаки ҳисоб-китоб эмас, уларда инсон тақдирининг ҳам ҳисоботи бор. Мен сизга тақдирим рақамидан келиб чиқиб кўнғироқ қилдим. Ичимдаги бор гапни шу рақам эгасига айтиб, юрагимни бўшатиб олмоқчи бўлдим. Қарангки, сизга тушибман.

– Кўплар ўн уч рақамини ҳосиятсиз деб билишади. Аммо бизда бундай эмас, бошқаларда шунақа. Бахт рақамга боғлиқ эмас. Ишонасизми, мен ҳар хил баҳоратчиларга, астрологларга, Ванга, Нострадамусга мутлақо ишонмайман.

– Кимга ишонасиз?
– Худого ишонаман.
– Кейин-чи?
– Кейин... Нима десам экан...

– Аелингизга ишонасиз. Аммо... ишонсангиз ҳам, ишонмасангиз ҳам, буни очик айта олмайсиз. Тўғрими? Ҳаёт ўзи шунақа – айтмоқчи бўласан, лекин айтолмайсан. Менинг сиздан фарқим – юрагимда нима бўлса, очик айтаман, яширмайман. Мен жуда кучлиман. За-рур бўлганда ночор одамга ёрдам бера оламан, ёнида тиргақ бўлиб туришим мумкин, менга душманлик қилганни эса эзиб ташлайман. Менга ўхшаган аёлларнинг бахтсизлиги – мана шу очиклигимизда! Биздақаларни ҳамма ҳам ёқтира-вермайди. Ичимиз тўлиб-тошиб, шу аҳволга тушдик.

– Тун яримлаб қолди. Эртага тўйингиз. Вақтингизни олаётганим йўқми? Ай, ҳозир, ҳозир...

– Гушакни қўлингиз билан ёпсангиз ҳам "Ҳозир, ҳозир" деганингни эшитиб турибман. Тақдирим тўғрисида сизга берадиган саволларим кўп эди. Сиз бўлсангиз, хотинингизнинг вазоҳатидан кўриб, гўшакни жойига илмоқчи бўлиб турибсиз. Илтимос, бундай қилинг.

– Ҳозир, ҳозир. Гапираверинг, эшитяпман.

– Шивирламай гапиринг, шивирлайверсангиз, умрингиз ўтиб кетганини билмай қоласиз...

– Тўғри, тўғри, гапираверинг, эртага тўйингиз...

– Тўйим бўлса нима?
– Эрта туришингиз керак-ку, шун-

– Сизнингча, фақат севадиганларгина турмуш қуришадими?
– Фикримча, шундай.
– Хў-ўш, хурматли файласуф бобо, сиз ҳозир эшик тирқишидан қараб, сўзингизни эшитиб турган хотинингизни севиб олганмисиз?
– Менинг хотинимни аралаштирманг.
– Нега аралаштирмас эканман. Уч кизингиз сизларнинг факулдада кучли муҳаббатингиздан дунёга келганими? Истеъдодлари қандай? Ур-тата даражадаги болаларни кўпайтиравермай, юлдузларга қараб, ақл билан иш қилиш керак, хурматли

– Ҳмм... Алло, йиғлаясизми?
– Кечирасиз... Ичим тўлиб кетди. Эртага тўйимиз бўлади. Турмушга чиқяпман...

– Кечирасиз, ҳозир уйда бир ўзингизмисиз?
– Ҳа, бир ўзимман. Ёлғизман. Ҳамма қудаларни кетди. Бундан кейин ҳам ёлғиз бўлсам керак. Юрагимда севиб бўлмаган одам ёлғиз яшайди. Иложсизман, иложсиз, чорасиз қолаётган миллион-миллион ёшларнинг бириман.

– Ҳа, айтганча, сиз мендан бир нимани сўрамоқчи эдингизми?
– Мени энгилтак экан деб ўйламанг.

– Сизнингча, фақат севадиганларгина турмуш қуришадими?
– Фикримча, шундай.
– Хў-ўш, хурматли файласуф бобо, сиз ҳозир эшик тирқишидан қараб, сўзингизни эшитиб турган хотинингизни севиб олганмисиз?
– Менинг хотинимни аралаштирманг.
– Нега аралаштирмас эканман. Уч кизингиз сизларнинг факулдада кучли муҳаббатингиздан дунёга келганими? Истеъдодлари қандай? Ур-тата даражадаги болаларни кўпайтиравермай, юлдузларга қараб, ақл билан иш қилиш керак, хурматли

– Ҳмм... Алло, йиғлаясизми?
– Кечирасиз... Ичим тўлиб кетди. Эртага тўйимиз бўлади. Турмушга чиқяпман...

– Кечирасиз, ҳозир уйда бир ўзингизмисиз?
– Ҳа, бир ўзимман. Ёлғизман. Ҳамма қудаларни кетди. Бундан кейин ҳам ёлғиз бўлсам керак. Юрагимда севиб бўлмаган одам ёлғиз яшайди. Иложсизман, иложсиз, чорасиз қолаётган миллион-миллион ёшларнинг бириман.

– Ҳа, айтганча, сиз мендан бир нимани сўрамоқчи эдингизми?
– Мени энгилтак экан деб ўйламанг.

– Йўқ-йўқ, мутлақо.
– Сизга нима сабабдан кўнғироқ қилганимни биласизми? Телефон рақамингиз: беш юз эллиқ уч, эллиқ саккиз, етмиш олти, ўн уч. Шундай-ми?

– Ҳа, шундай.
– Беш, беш, уч – бу рақамларни бир-бирига қўшсак – ўн уч, эллиқ саккиз – ўн уч, етмиш олти – ўн уч, охирги икки рақам ҳам ўн уч. Ўн уч – менинг тақдирим. Сиз нумерология деган фанни биласиз. Рақамлар шунчаки ҳисоб-китоб эмас, уларда инсон тақдирининг ҳам ҳисоботи бор. Мен сизга тақдирим рақамидан келиб чиқиб кўнғироқ қилдим. Ичимдаги бор гапни шу рақам эгасига айтиб, юрагимни бўшатиб олмоқчи бўлдим. Қарангки, сизга тушибман.

– Кўплар ўн уч рақамини ҳосиятсиз деб билишади. Аммо бизда бундай эмас, бошқаларда шунақа. Бахт рақамга боғлиқ эмас. Ишонасизми, мен ҳар хил баҳоратчиларга, астрологларга, Ванга, Нострадамусга мутлақо ишонмайман.

– Кимга ишонасиз?
– Худого ишонаман.
– Кейин-чи?
– Кейин... Нима десам экан...

– Аелингизга ишонасиз. Аммо... ишонсангиз ҳам, ишонмасангиз ҳам, буни очик айта олмайсиз. Тўғрими? Ҳаёт ўзи шунақа – айтмоқчи бўласан, лекин айтолмайсан. Менинг сиздан фарқим – юрагимда нима бўлса, очик айтаман, яширмайман. Мен жуда кучлиман. За-рур бўлганда ночор одамга ёрдам бера оламан, ёнида тиргақ бўлиб туришим мумкин, менга душманлик қилганни эса эзиб ташлайман. Менга ўхшаган аёлларнинг бахтсизлиги – мана шу очиклигимизда! Биздақаларни ҳамма ҳам ёқтира-вермайди. Ичимиз тўлиб-тошиб, шу аҳволга тушдик.

– Тун яримлаб қолди. Эртага тўйингиз. Вақтингизни олаётганим йўқми? Ай, ҳозир, ҳозир...

– Гушакни қўлингиз билан ёпсангиз ҳам "Ҳозир, ҳозир" деганингни эшитиб турибман. Тақдирим тўғрисида сизга берадиган саволларим кўп эди. Сиз бўлсангиз, хотинингизнинг вазоҳатидан кўриб, гўшакни жойига илмоқчи бўлиб турибсиз. Илтимос, бундай қилинг.

– Ҳозир, ҳозир. Гапираверинг, эшитяпман.

– Шивирламай гапиринг, шивирлайверсангиз, умрингиз ўтиб кетганини билмай қоласиз...

– Тўғри, тўғри, гапираверинг, эртага тўйингиз...

– Тўйим бўлса нима?
– Эрта туришингиз керак-ку, шун-

– Сизнингча, фақат севадиганларгина турмуш қуришадими?
– Фикримча, шундай.
– Хў-ўш, хурматли файласуф бобо, сиз ҳозир эшик тирқишидан қараб, сўзингизни эшитиб турган хотинингизни севиб олганмисиз?
– Менинг хотинимни аралаштирманг.
– Нега аралаштирмас эканман. Уч кизингиз сизларнинг факулдада кучли муҳаббатингиздан дунёга келганими? Истеъдодлари қандай? Ур-тата даражадаги болаларни кўпайтиравермай, юлдузларга қараб, ақл билан иш қилиш керак, хурматли

– Ҳмм... Алло, йиғлаясизми?
– Кечирасиз... Ичим тўлиб кетди. Эртага тўйимиз бўлади. Турмушга чиқяпман...

– Кечирасиз, ҳозир уйда бир ўзингизмисиз?
– Ҳа, бир ўзимман. Ёлғизман. Ҳамма қудаларни кетди. Бундан кейин ҳам ёлғиз бўлсам керак. Юрагимда севиб бўлмаган одам ёлғиз яшайди. Иложсизман, иложсиз, чорасиз қолаётган миллион-миллион ёшларнинг бириман.

– Ҳа, айтганча, сиз мендан бир нимани сўрамоқчи эдингизми?
– Мени энгилтак экан деб ўйламанг.

– Йўқ-йўқ, мутлақо.
– Сизга нима сабабдан кўнғироқ қилганимни биласизми? Телефон рақамингиз: беш юз эллиқ уч, эллиқ саккиз, етмиш олти, ўн уч. Шундай-ми?

– Ҳа, шундай.
– Беш, беш, уч – бу рақамларни бир-бирига қўшсак – ўн уч, эллиқ саккиз – ўн уч, етмиш олти – ўн уч, охирги икки рақам ҳам ўн уч. Ўн уч – менинг тақдирим. Сиз нумерология деган фанни биласиз. Рақамлар шунчаки ҳисоб-китоб эмас, уларда инсон тақдирининг ҳам ҳисоботи бор. Мен сизга тақдирим рақамидан келиб чиқиб кўнғироқ қилдим. Ичимдаги бор гапни

ФУЗУЛИЙ – 530 ЁШДА

-1-

Ўзбек халқи маънавияти тарихидаги энг муҳим ва довруқли адабий ҳодисалардан бири жамоавий бўлиб китоб ўқиш, ўқилганларини шарҳлаб, муҳокама қилиш бўлса керак. Зеро, бундай мутолаалар шарофати билан навоийхонлик, бедилхонлик, фузулийхонлик, румийхонлик кенг оммалашди. Жадид зиёлилари даврига келиб, бу ҳодиса ёзма шаклга кира бошлади. Яъни тарихда ўтган алломаларнинг асарларини вақтли матбуот орқали тарғиб қилиш ва талқин этиш жараёнлари бошланди. Хусусан, жадидлар Алишер Навоий, Имом Ғаззолий, Абу Наср Форобий каби алломалар қаторида Фузулийга ҳам диққат қаратишди.

Ўз асарлари таркибидаги образлар – қаҳрамонларни Фузулий китобларига ошно тутинтиришди. Бу жиҳатдан Абдулла Қодирий романлари муҳим аҳамиятга эга. Маҳзун бир эпизодда Отабек Фузулий девонини ўқиб ўтирганида кириб келган Кумушнинг “Фузулий яхши китоб, мен ҳам ёлғиз қолган кезларимда бу китобдан бошимни ололмас эдим, сиз ҳамми?” деган саволи гапини зукко ўқувчи эслаб қолади, албатта. Бундан ташқари, Абдулла Қодирий “Меҳробдан чаён” романидаги Раънога ҳам “Девони Фузулий маъна Лайли Мажнун”ни ўқиганлар қаторидан жой беради. Айни романинг бошқа бир саҳифасида Фузулийнинг “Даҳр бир бозордир, ҳар ким матоъин арз эдэр” мисраси келади.

Аслида, Абдулла Қодирийнинг ўзи Фузулий ижодини севиб ўқигани айти ҳақиқатдир. Замондошларининг хотирлашларига кўра, дастлаб, Абдулла Қодирий Кумуш қабрига Фузулийнинг “Ҳамроҳим эдинг бу йўлда, эй моҳ, Ҳамроҳи ташлаб кетарми ҳамроҳ...” мисраларини битмоқчи бўлади. Кейин фикри ўзгаради ва адиб:

*“Аё чарх, этдинг ортуқ жабр бунёд,
Кўзим ёшигил, тилида қолди фарёд.
Хаёлим лазоридин аюрдинг,
Ёқиб жоним, кулим кўкка совердинг”*,
– деган юракларни изтиробга солгучи шеърини ёзиб кўяди.

Юнус Мақсудий “Улуғлар даврасида” номли хотира китобида Чўлпоннинг: “Менимча, Фузулийга Лайли ва Мажнун”ни ёзиш жуда оғир, айти замонда жуда завқли ҳам бўлган. Чунки Фузулий Мажнун қиёфасига кирмай, ишқ йўлида у чеккан азоб-уқубатларни ўз бошидан кечирмай туриб, бундай шоҳ асарини ёза олмас эди. Зотан, Қодирий ҳам Отабек билан маслақдош, ҳамфир бўлмаганида “Ўткан кунлар” бунчалик шухрат қозонмас эди”, деган фикрини келтиради.

Дарҳақиқат, 20-йиллар адабий муҳитида жадид зиёлилари Фузулийни завқ-шаўқ билан мутолаа қилишган. Айни чоғда, унинг ижодида адабий-назарий томондан баҳо бериш жараёнлари ҳам уларнинг зиммасига тушди. Бу ўринда жадид мунаққиди Вадуд Маҳмуднинг “Фузулий Бағдодий” мақоласи муҳим қиймат касб этади.

-2-

Вадуд Маҳмуднинг ушбу мақоласи 1925 йили “Маориф ва ўқитувчи” журналида нашр этилади. Унда шоир шахсияти ва дунёқараши, асарлари, уларнинг қайси тилда битилгани ҳамда Фузулийнинг Туркистон шоирларига таъсири каби масалалар ёритилган. Муаллиф шоирнинг Бағдод шаҳри атрофида туғилгани, исми Муҳаммад, отасининг исми Сулаймон бўлиб, олим киши бўлганидан, Бағдод “уч буюк – араб, форс ва турк тил ва адабиётининг учрашгон майдони” эканидан хабар беради. Шоир ислом маданиятидан баҳраманд бўлгани аниқдир. Хўш, шундай бир шароитда тарбия топган шоирнинг тафаккур тарзи, тили қандай бўлиши мумкин? Фузулийнинг ўз иқрорича, унга араб тилида шеър айтиш унчалик мушкул эмас, негаки ўша даврнинг илмий-адабий тили арабча эди. Баъзан у “форсий иборалар иги да дурру маржон тақиб, ўша меваали дарахтининг шоҳидида гулларни” тиради. Аммо унинг зуваласи туркийда пишган, шу боис бу тилда шеърлар ёзиш шоир учун мутлақо муаммо эмас. Туркийча Фузулийнинг асл табиатида мос, она тили ҳам ўшадир.

Вадуд Маҳмуд шоирнинг туркий эканини ўз мақоласида такрор ва такрор ўқтиради. Бунинг сабаби

УЧ БУЮК ТИЛ
ЮЗЛАШГАН
МАЙДОНЎзбек жадид адибларининг
Фузулийга муносабати хусусида

бор. Айрим фактлар 20-йилларда машҳур шахсларнинг миллати юзасидан баҳс-мунозаралар бўлиб ўтганини кўрсатади. Алишер Навоийни “уруғи-насли ҳам, тили ҳам ўзбекча бўлмагон, балки чигатой ёки уйғур шоири”, “форс шоири” деб даъво қилувчилар бўлганидек, Фузулийнинг ҳам туркий эканига шубҳа билан қаровчилар бор эди. Масалан, Чўлпоннинг “Ризо Тавфиқбек” мақоласида шундай жумлаларни ўқиймиз: “Туркийнинг янги шоирларидан энг кучлиси бўлгон Яхё Камолбек билан Истанбул дорилфунунининг форс (эрон) адабиёти мударриси Хусайн Доишбек орасида миллатият жанжали бошланиб кетгандан сўнг, Эрон миллатчилари бўлган Хусайн Доиш тарафидан Ризо Тавфиқ ҳам турк миллатчилари бўлган Яхё Камолга қарши чиқди. Даъвоини исбот қилиш учун, бу муқаддир файласуф машҳур Фузулийни турк эмас, эронли (форс) қилиб чиқди.

Фузулийнинг асарларини Эроннинг машҳур бир шоирдан олгонлигини даъво қилди. Мана шу кундан бошлаб Ризо Тавфиқнинг шухратда, хурматда пастилашга бошланди. Кўчирмадаги мавзуга тегишли гап аниқ. Тахминимизча, Вадуд Маҳмуд мақоласида шоирнинг миллати туркийлигига қайта-қайта ургу беришидан, турли ҳужжатлар келтиришидан мақсад – аввало, илмий-адабий жамоатчиликдаги ана шунга ўхшаш баҳс ва чалкашликларга барҳам бериш ҳам эди...

“Маориф ва ўқитувчи” журналига қиёсан озарбайжон тилида чиқадиган “Маориф ва маданият” журналининг варақлаган киши уларнинг мундарижаси, ўша даврда ёритилган ижтимоий, маданий, маориф ва театр, тарих ва адабиёт мавзуларида яқинлик борлигини билиб олади. “Маориф ва маданият” мажалласининг 1926 йил биринчи сонидида “Фузулий ва тасаввуф” сарлавҳали мақола бор. Муаллифи – Али Хусайнзода.

Юқорида эслатилганидек, у шундай сатрларни ёзади: “Фузулийнинг мутасаввуфона бир руҳа молик ўлдигини кимсалар рад эдорларас-да, бизча, бу дугри дагил (эмас – Б.К) дир. Унинг баҳс этдиги “шароб”инг оддий шароб ўлмасини-да илдоо эданлар вордир.

Пак муҳтарам севгили профессор Бақир Чубанзода Фузулийдан баҳс эдэр экан: “Фузулий сўфий, мистик дагилдир, фақат сўфийлар киби у-да “шароб”дан, “ишқ”дан баҳс эдэр. Лоқин унинг баҳс этдиги шароб уозмдан ёпилмиш қирмиш шароб “маи лаъл”дир”, дея Фузулийдаки тасаввуфий руҳинг ҳоқими-ятини рад эдюр. Ва сўзини қувватландирмақ учун “Банг ва Бода”дан: “Тарафа” оди замона машҳур, Лақаби “бода” асли аңгур, ва бир-да “Банг ва Бода”нинг сўнгги: “Чун Фузулий баним лақабим Ажаб эрмас эғр ўлмасе адабим” – бандина ишора эдэрэк “Кандисининг баҳси ҳаром, шаръи ва шариат одобина зид, муҳолиф шайъларидан баҳс эдигини тасдиқиде бўлунур” жумласини илова эдюр.

Бизча, бу байт-ла, ялғиз бу факт ила ҳеч бир замон юқоридаки фикрлар исбот ўлинмаиш ўлур”.

“Банг ва Бода” асарининг тасаввуфона руҳи устиде баҳс очган Али Хусайнзода Бақир Чубанзодининг асарни рамзий истилоҳлардан узиб, дунёвий таҳлил этишини сингдира олмайди, “пак муҳтарам севгили” профессорнинг қарашларини инкор этишга уринади. Шоирни шакллантирган ижтимоий муҳит

ҳамда асарларидан олинган жиддий фактларни келтиради. “Фузулийнинг яшадиғи муҳити тасаввуфинг ёйилмасина ва бўямасина сабаб ўлан муҳит дагил-да надири?” Хуллас, Фузулий асарларининг фалсафий асосида маълум даражада тасаввуф таълимоти ётиши аниқ. Ҳатто, нафақат “Банг ва Бода”, балки баҳслашувчининг фикрича, форс тилида ёзилган “Ҳафт жом” асари ҳам Фузулийнинг “даҳо ойдин ва қутли тасаввуфий руҳа молик ўлан” асарлари сирасига қиради.

Али Хусайнзодадан сал илгари Вадуд Маҳмуд Фузулий ижодидаги сўфиёна руҳни “исломий тасаввуф” сифатида изоҳлади. Исломий тасаввуф – бу Аллоҳ ҳукмлари ва Пайғамбаримиз (с.а.в.) ҳадисларига мувофиқ ҳаёт тарзи демақдир. Шунга кўра айти тушунча шариатга тўла мос келади; бу йўлдаги инсон ислом дини ҳукмлариини иҳос билан самими бажаради...

Бу улуг шоир дин ва тасаввуфдан бошқа ҳикмат ва тиб сингари илмлардан ҳам воқиф бўлган. Айрим асарларини шу йўсинда ёзган, “Форсийда ҳам бир девон, бир неча қасида ва маснавийти бордир. Фақат булар туркчаси қадар самимий, санъаткорона ва гўзал эмасдир... Фузулий турк шеърда форсийдаги Ҳофиз қадар (лирик) рубобийдир. Туркда Фузулий каби дардли ва ўтли бир шоир йўқдир”.

Назий тафаккурининг сўлим гулшанидан таралган мисраларнинг муслиқ оҳанги нозиктаъб инсонни ўзига мафтун этади. Муҳаммад Фузулий ўзидан олдинги сўз гавҳари заргарларининг санъатига ҳавас қилди, дилгир бўлди. Айниқса, Вадуд Маҳмуд таъкидлаганидек, Алишер Навоий асрида Шарқ туркчасидан-чигатойчадан Фарб турклари қаттиқ таъсирланди.

Кузатишимизча, Вадуд Маҳмуд адабий меросга дахлдор мақолаларида “ўзбекча”, “туркча”, “озарбайжонча” тил ва адабиёт истилоҳларини қўлламайди. Авлод-аждоқлари бир, ўтмиши бир-бири билан боғланиб-чатишиб кетган халқнинг икки хил шевасини икки хил атама – “Фарб туркчаси” ва “Шарқ туркчаси” деб номлайди. “Ҳозирда жорий атама-лар оммага анча сингиб кетган бўлса-да, ўша 20-йилларда истеъмолда бўлган илмий атамаларни муомалага олиб кирмасдан туриб, туркий тиллар тарихини, туркийларнинг маданий ва фикрий тадрижини батафсил ёритиш мумкин эмас” (Эртуғрул Ямон фикри).

Ҳа, бадиий асарларнинг услуби, тили, оҳанги масаласида ҳам аҳвол шундай. Бир чинорнинг икки катта шохлари ҳар вақт таъсир ва акс таъсир доирасида бўлди. Айтиб ўтганимиздек, Алишер Навоий замонасида Шарқ туркчаси Фарб туркчасига сезиларли таъсир қилди. “Фақат Фузулийдан сўнг, – деб ёзади Вадуд Маҳмуд “Фузулий Бағдодий” мақоласида, – Фарб туркчаси Шарқ туркчасига таъсирини кучайтирди ва бу кун усмонли лаҳжасининг тақомили билан таъсир яна кучайди”.

Вадуд Маҳмуд мақоласининг “Фузулийнинг Туркистонга таъсири” бўлимида озарбайжон шоирининг гўзал шеърларидан баҳраманд бўлган туркистонлик ижод аҳлининг номларини санайди, уларнинг шеърларидан мисоллар келтиради. Фузулийнинг чигатойчилар орасида тарқалиши билан унинг лаҳжасида шеър айтувчилар майдонга чиққан аниқ, улардан баъзилари махсус девонлар тузишган, Умархон, Хотиф сингари шоирлар Фузулий газалларига мухаммаслар боғлади.

-3-

Вадуд Маҳмуд ўзига замондош бўлган Ажзийнинг фузулийхонлиги ҳақида “Турк шоири Ажзий” мақоласида: “Ажзий шевада Фузулий йўлини тутган шоирлардандур. Бу шоиримиз ҳам ошиқдур, маъшуқаси халқдур, миллатдур. Миллат ва халқига муҳаббати унинг ишқидур”, деб қайд қилади.

Мунаққиднинг “Фузулий тилининг бу кунгиси, яъни усмонлича ила шоиримиз Чўлпон ҳам баъзи чиройлик парчалар ёзади”, деган фикри ҳам ўз асосига эга.

*“Илк аввал гўзими ишқ ила очдим,
Ишқинг майдонина қоними сочдим.
Ишқсиз ўлкалардан онда қочдим,
На замон боғладим зуннори ишқ...”*

Мунаққид Чўлпоннинг шундай бошланган шеърини мисол қилиб келтиради.

Маърифат аҳли, шеърият шайдолари Чўлпон ижодида бундай онда-сонда учрайдиган Фарб туркчаси таъсирида битилган айрим жўшқин мисраларни зукколик билан илғаб олади, албатта.

Оловнинг иссиқ тафти совуқ кунда, ойнинг ёруғ нури қоронги тунда билинади. Шунга мувофиқ ҳар бир воқеа-ҳодиса муайян тарихий шароит билан изоҳланиши эътиборга олинса, Вадуд Маҳмуднинг қардош халқлар адабиётига мувожаати, хусусан, “Фузулий Бағдодий” мақоласи ўқувчиларни Фузулий ҳаёти ва ижоди билан таништирувчи, оммага унинг асарларидан намуналар етказувчи ва озарбайжон мумтоз шоири услубида шеърлар ёзган туркистонлик шоирлар тўғрисида маълумот берувчи дастлабки манбалардан бири сифатида бугунги кун учун ҳам қиймат касб этади, албатта.

Мақола бошида эсланган Юнус Мақсудий китобида Чўлпоннинг Фузулийга тегишли мақоласи хусусида бир оғиз гап бор: “Дарвоқе, Чўлпон Фузулий шеъриятининг чин ошиқларидан эди. Унинг халқ орасида Навоий каби машҳурлигини эътироф этиб, “Фузулий пичинглари” деган бир мақоласида ўзининг фикрларини билдиради”. Юнус ота Чўлпон мақоласидан кичик кўчирма ҳам беради. Аммо тахмин қилиб, бу мақола 1938 йилда нашр бўлганини айтади. Мақоланинг тўлиқ матни яқинда топилди. Чўлпоннинг “Фузулий пичинглари” мақоласини Искандар Мағозиев “Гулистон” журналининг 1935 йил 10-сонидан қайта нашрга тайёрлаб, “Шарқ юлдузи” журналида эълон қилди. Адабиётшунос Дилмурод Қуронов “Чўлпон Фузулий ҳақида” деган махсус ўнгсўзида ушбу манбага “... Чўлпоннинг улуг озарбайжон шоири билан маънавий алоқалари ҳақидаги тасавуурларимизни боийтади”, деб баҳо берди.

Хуллас, ўзбек жадид зиёлилари муҳитида Фузулий асарлари ўқилди, шу билан бирга, “Фузулий Бағдодий”, “Фузулий пичинглари” каби мақолаларда махсус адабий-назарий таҳлиллар қилинди. Шу залда жадид зиёлилари улуг озарбайжон шоири ижодининг қадр топиши ва ўзбек халқи ичида оммалашувида ўзига хос улкан ҳисса қўшди-лар.

Баҳодир КАРИМОВ,
филология фанлари доктори,
профессор

ХОТИРА АЗИЗ

(Давоми. Бошланиши ўтган сонларда).

Раҳимов Умар – 1880 йили Қашқадарё округи Имом Ёқуб қишлоғида туғилган. “Миллий иттиҳод” аксинқилобий ташкилотининг собиқ аъзоси. Аҳоли орасида миллатчилик тарғиботи олиб борганликда, СССРдаги очарчилик ҳақида миш-мишлар тарқатганликда, халқ душманларини мақтаганликда айбланган.

Хонтўраев Қори Исо – 1884 йили Бауман райони Сабзкор қишлоғида туғилган. “Миллий иттиҳод” ташкилотининг собиқ аъзоси. Ҳибсга олинган вақтда ўқитувчи бўлган. Аҳоли орасида аксинқилобий тарғибот олиб борганликда, ишонувчан мусулмонларни бирлашиб, совет ҳокимиятига қарши курашишга қаҳирганликда, халқ душманларини мақтаганликда айбланган.

ҚАТАФОН
ҚУРБОНЛАРИ

Ақбаров Абдукарим – 1907 йили Бухоро шаҳрида туғилган. “Миллий иттиҳод” ташкилотининг собиқ аъзоси, судланган. Ҳибсга олинган вақтда хизматчи бўлган. 2334-сонли иш бўйича 10 йил меҳнат-тузатув лагерига ҳукм қилинган. Жазо муддати 1937 йил 18 августдан ҳисобланган. Аҳоли орасида аксинқилобий тарғибот олиб борганликда, мавжуд тузумдан норозилигини айтганликда, очарчилик ва ҳокимият алмашинуви ҳақида миш-мишлар тарқатганликда айбланган.

Мўминов Юсуф – 1887 йили Бухоро шаҳрида туғилган. “Миллий иттиҳод” ташкилотининг собиқ аъзоси. 5566-сонли иш бўйича 10 йил меҳнат-тузатув лагерига ҳукм этилган. Жазо муддати 1937 йил 29 сентябрдан ҳисобланган. Аҳоли орасида доимий равишда аксинқилобий тарғибот олиб борганликда, халқ душманларини мақтаганликда айбланган.

Абдурахмонов Шарипжон – 1884 йил Бухоро шаҳрида туғилган. “Миллий иттиҳод” ташкилотининг собиқ аъзоси. 5569-сонли иш бўйича 10 йил меҳнат-тузатув лагерига ҳукм этилган. Жазо муддати 1937 йил 27 августдан ҳисобланган. Аҳоли орасида мағлубиятчилик, аксинқилобий тарғибот олиб борганликда, халқ душманларини мақтаганликда айбланган.

Нигматуллаев Иззатулла – 1888 йили Бухоро шаҳрида туғилган. “Миллий иттиҳод” ташкилотининг собиқ аъзоси. 2223-сонли иш бўйича 10 йил меҳнат-тузатув лагерига ҳукм этилган, жазо муддати 1937 йил 19 августдан ҳисобланган. Аксинқилобий тарғибот олиб борганликда, СССРдаги очарчилик ҳақида миш-мишлар тарқатганликда айбланган. Ҳибсга олинган вақтда аниқ машғулоти бўлмаган.

Бойхонбоев Эргаш – 1900 йили Наманган шаҳрида туғилган. 1921 йилдан “Миллий иттиҳод” ташкилотининг аъзоси, кўрбоши Омонполвоннинг алоқа боғловчиси сифатида айбланган. Икромов ва Болтабоевнинг алоҳида кўмағидан фойдалангани учун 10 йил меҳнат-тузатув лагерига ҳукм этилган. Жазо муддати 1937 йил 8 ноябрдан ҳисобланган.

Нийёзов Хусанжон – 1898 йили Андижон шаҳрида туғилган. Ҳибсга олинган пайтда хизмат жойи аниқ эмас. “Миллий иттиҳод”нинг Андижон вилояти раиси бўлган. У терговда шундай жавоб берган: “Мен 1919 йилдан 1920 йил охиригача “Миллий иттиҳод” ташкилотининг аъзоси бўлганман. Бу ташкилотнинг маркази Тошкент шаҳрида, раҳбари эса Мунаввар қори бўлган. Бу даврда мен Андижонда яшардим, бу ерда турк зобити Сулаймон Самой билан танишиб қолган эдим. У Андижон шаҳрига 1919 йил охирида “Миллий иттиҳод”ни ташкил этиш учун келганди. Бу йиллари мен 6-сон мактабда ўқитувчилик қилардим ва табиий фанлардан дарс берадим”. 1942 йил 29 апрелда СССР Олий судининг ҳарбий коллегияси Хусанжон Нийёзов ишини кўриб чиқиб, унга берилган отувни некор этиб, 10 йил қамоқ жазоси билан алмаштиришга ҳукм қилган.

Сўфизода (Муҳаммадшариф Эгамберди ўғли) – Наманган вилояти Чуст шаҳрида 1880 йил 29 январда туғилган. Ўзбекистон халқ шоири (1926), маърифатпарвар мураббий. 1919 йилгача муҳожирликда яшаган. 1919 йилдан 1922 йилгача ВКП(б) аъзоси бўлган, ундан ўзи ихтиёри билан чиқиб кетган. “Миллий иттиҳод” аксинқилобий ташкилоти аъзоси бўлган. Унга муҳожиротдан келган, “чет эл разведкаси топшириғига кўра “Миллий иттиҳод” аксинқилобий ташкилотига кирган, фаол аксинқилобий фаолият олиб борган, босмачиликни қўллаб-қувватлаган, шахсан ўзи ёзган аксинқилобий шеърларини тарқатган”, деган айблар қўйилган ва шу тўқима айблар асосида қатл этилган.

Тўрақуллов Орзукул – 1888 йили Андижон шаҳрида туғилган. “Миллий иттиҳод”нинг собиқ аъзоси. 1933 йил НКВД оргнлари томонидан хорижга қочиб кетишни ташкил этгани учун ҳибсда 9 ой ётган. Қамоққа олинганда мактабда ўқитувчи бўлган. Совет ҳокимиятига қарши курашганликда, панисломизм ғоясини тарқатганликда айбланиб, ЎзССР Жиноят Кодексининг 66-модда 1-банди, 67-моддаси билан 10 йил қамоқ жазосига ҳукм этилган.

Раҳимов Алижон – 1909 йили Андижон шаҳрида туғилган. Аксинқилобий “Миллий иттиҳод” ташкилоти раҳбарияти йигинларида иштирок этган. Совет ҳукуматининг тадбирларига қарши душман муносабатда бўлган. Мактабларга ман этилган аксинқилобий дарсликлар тарқатганликда, халқ душмани Ф.Хўжаев фойдасига аксинқилобий тарғибот олиб борганликда айбланиб, ЎзССР Жиноят Кодексининг 66-модда 1-банди, 67-модда билан 10 йил қамоқ жазосига ҳукм этилган.

Рустамбек ШАМСУДИНОВ,
тарих фанлари доктори,
профессор,
Нигорахон АКБАРОВА,
илмий ходим
(Давоми келгуси сонда).

ТИЛБИЛИМ

ЭФИРДА ДАВЛАТ ТИЛИ ДАРСЛАРИ

Маълумотларга кўра, бугунги кунгача дунёда 30 мингга яқин тил маълум мuddат муомалада бўлиб, миллатлар, элатлар қоришуви сабабли исзис йўқ бўлиб кетган. Аини пайтда Ер юзида мавжуд 6 мингга яқин тилнинг ярмида 10 минг нафардан кам, чорак қисмида эса атиги минг нафарга яқин одам гаплашади. Ҳатто, айрим тиллар бор-йўғи юз чоғли одамга хизмат қилаётганига нима дейсиз!

Шубҳасиз, ўзлингизни, ўзини англаган ҳар қандай миллат она тилини ҳимоя қилиш ва уни ривожлантиришга интилади. Бундай эзгу йўлда турли усул ва воситаларни ишга солади. Жумладан, аини пайтда турли мамлакатларда истиқомат қилаётган 50 миллиондан ортиқ киши сўзлашадиган, дунёдаги энг бой ва қадимий тиллардан бири ҳисобланган ўзбек тили ҳам бундан мустасно эмас. Бу борада давлат ва ҳукумат даражасида бир қатор самарали ишлар амалга оширилаётган бўлса-да, она тилимиз тарбияси ва ташвиқоти янада кучайтириш долзарб масала ҳисобланади. Шу маънода, Ўзбекистон Миллий телерадиокомпаниясининг "Дунё бўйлаб" телеканалида ўзга тилли юртдошларимизга мўлжалланган "Экспресс-методика. Изучение узбекского языка" ("Тезкор-методика. Ўзбек тилини ўрганиш") дастурини эфирга узатиш йўлга қўйилгани она тилимиз равнақи йўлидаги муҳим ташаббуслардан бири бўлган, дейиш мумкин.

Мамлакатимизда 130 дан ортиқ миллат ва элат вакиллари истиқомат қилишини эътиборга олсак, ўзбек тилини ўрганишга иштиёқманд аҳоли учун мазкур дастурнинг қай даражада зарурлиги яққол намоён бўлади.

Мен бир неча йиллардан бери ўзга тилли миллат вакилларига ўзбек тилидан сабоқ бериб келаман, – дейди мазкур дастурнинг бошловчиси, моҳир ўқитувчи Ирина Зеленова. – Ҳозир Ўзбекистонда улгайган бўлсам-да, рус тилида таълим олганман, оиламизда ҳам асосан шу тилда гаплашар эдик. Кейинчалик ўқитувчилик касбини танлаган, ўзбек тилини ўрганишни зарурлигини англадим. Шу тариха устозларим ва турли китоблар ёрдамида тил ўрганишга киришдим. Албатта, бу осон бўлмади. Кўпчилик ўзга тилли миллат вакиллари қатори талаффузда ва гап

хассислари билан ҳамкорликда ишлаб чиқилган. Ҳақиқат ўзбек тилида кўп қўлланиладиган сўзлар луғатига асосланган ҳолда, доимий такрорлаш усули ёрдамида олиб борилади.

– Кўрсатувда фойдаланилаётган дастурнинг мобил иловаси ҳам мавжуд, у iZi деб номланади, – дейди ушбу лойиҳанинг ҳамкори Фарҳод Обидхоннов. – Мазкур дастур уч қисмдан иборат бўлиб, ўрганувчилар машғулотнинг биринчи қисмида бир неча янги сўзлар билан танишади. Ҳар бир сўз уни ифодаловчи расм, ассоциатив матн ва сўзнинг тўғри талаффузини ўргатадиган ўзига хос жамланмага эга. Сўзларни эслаб қолиш алоҳида такрорлашлар асосига қўрилган. Машғулотнинг иккинчи қисмида янги грамматик қоидалар таништирилса, учинчи босқич амалий машғулотларни ўз ичига олади.

Маълумот ўрнида айтиш жоизки, ҳар бири 10-15 дақиқадан иборат бўлган 80 қисмли ушбу дастур ҳафтанинг сешанба, пайшанба, шанба кунлари соат 17.45 да эфирга узатилиб, душанба, чоршанба, жума кунлари соат 11.00 да такроран намоён қилинмоқда.

– Мен шу пайтгача ўзбек тилини ўрганишга қийналар эдим, – дейди дастурда иштирок этаётган юртдошимиз Сергей Стопневич. – Бирон тилни кўча-кўйда, жонли мулоқот асосида ўзлаштириш бошқа, алоҳида методика асосида ўрганиш умуман бошқа экан. Телевидение орқали эфирга берилаётган ушбу кўрсатув давлат тилимизни осон ва тез ўрганишимизда катта ёрдам бермоқда. Ўзбек тилини мукамал билиш менга ўз соҳамда янада самаралироқ фаолият кўрсатиш, ҳамкасбларим билан эркин мулоқот қилиш ва янада кўпроқ дўстлар орттириш имконини беришига ишонаман. Уйлайманки, Ўзбекистонда яшаб, фаолият кўрсатадиган ҳар қайси миллат вакили давлат тилини яхши билса, бунинг самарасини тез орада ҳис қилади.

Бир сўз билан айтганда, Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси ташаббус билан ташкил қилинган "Тезкор-методика. Ўзбек тилини ўрганиш" дастури Ўзбекистонда яшаб фаолият кўрсатаётган ўзга миллат вакиллари билан давлат тилини ўрганишда беҳимнат кўмакчи вазифасини ўташига ишонамиз.

Бекзод ИБРОХИМОВ,
журналист

ТАРМОҚЛАРДА НИМА ГАП?

ҲАЁ

Александр Блок Анна Ахматовдан "Сизга Толстой халал бермайдими?" деб сўрайди ва зум ўтмай ўзи жавоб беради: "Менга эса халал беради".

Улуғ Толстойнинг нигоҳи, ҳайбати атрофидаги ижодкорларни доим ана шундай "титратиб" турган. Мен ҳар сафар Шавкат Раҳмонни ўқиганда Блокнинг ҳолига тушаман.

Эъзаётларимнинг хомлигидан ёки етарлича жон бериб ёзолмаётганимдан уялиб кетаман. Севимли ижодкорларим кўп, лекин негадир айнан Шавкат Раҳмондан ҳайқаман. Унинг адабиётимизда борлиги менга ижобий маънода "халал беради". Енгил, патирлатиб ёзиб ташлашга қўймайди. Йўқ, эркинлигини бўғмайди, олдимдаги бурчни ҳар дақиқа англадиб туради. Ижодкор дўстларимдан: "Сизда ҳам шундай шахс борми?" дея сўрагим, хаёлан у билан рўбарў келганда қай аҳволга тушишларини билгим келади. Бу кўрүк ҳам, ҳасад ҳам эмас! Бўлар-бўлмас тўғри, хаёл, оруз, фикрларни шеър қилиб ташлашдан тийиб турадиган куч. Тенгдошлар ижодини кузата туриб баъзи ижод намуналарини ўқиб, шуни ёзмаса ҳам бўларди-ку, деб юбораман аччиқланиб ва биламанки, ўзимда ҳам шундай ҳубоб машқлар талайгина топилади. "Китобга тайёрлаётганда яхшилаб саралайман", дея таскин берман кўнглимга. Яшин тезлигида қарама-қарши ўй келади – улгурмасам-чи? Бу ёмон. Рауф Парфининг "Туркистон руҳи" китобини ўқиётганим, шоирнинг илк машқларини бекор тикишибди, дея тўпловчилардан жажим чиққан. Унинг ўзи тартиб берган "Сакина" сайланмасида бирор ортиқча шеърга кўзинг тушмайди ахир. Бу борада ҳам Шавкат Раҳмонга қойил. У менимча бўш тугул, ўртамиёна шеърларини ҳам ўлимидан кейин биров топиб, байроқ қилиб чопмаслиги учун жойида йўқ қилиб юборган. Адабиётшунослар Абдували Қутбидин биринчи шеърини доққон профессонал шоир сифатида танилди, у тақлид босқичини ўтамади, деб ёзишади. Аммо мен биламанки, Абдували ака ҳам ижодга, шеърга жуда ҳурмат билан қараган ва ўзига талаби кучли

ЖОНТЕМИР

ЭЪТИРОФ

МЕН ЎЗБЕК ЎҒЛИМАН!

Германиянинг машҳур "Бавария" футбол клуби қайси ёш ўзбек футболчисига харидор бўлаётганидан хабарингиз борми? Россия премьер-лигасида ўтказилаётган "Йил кашфиёти" талповида голибликка энг асосий номзод кимлигини эшитдингизми? Атиги ярим йил ичида трансфер нархи ўн қарра ошган азамат футболчи ким? Ҳа, топдингиз, бу ўзимизнинг Аббосбек Файзуллаев!

Бугун Сайхунбод туманининг Гулистон маҳалласида истиқомат қиладиган Қодировлар оиласини танимаган сирдарёлик йўқ ҳисоби. Олти ака-уканинг озғибирлиги, тўй-маърака, яхши-ёмон кунларда бир-бирига елкадошлиги кўпчиликнинг ҳавасини келтиради. Уларни баҳамжиҳат қилган машғулотлардан бири спорт, аниқроқ айтсак, бугун миллиардлар ўйинига айланган футбол саналиб, аиникса, халқаро майдонларда тўп сураётган терма жамоамизга бутун оила жамулжам бўлиб иштирок қилишади.

Улардан бири Саид ака Қодиров турмуш ўртоғи Гулчехраҳон опа билан тўрт фарзандни эл ҳавасидаги инсонлар қилиб воёга етказди. Катта ўғил – ноёб истеъдод соҳиби бўлмиш Аббосбекнинг бугун дунё футбол мухлислари эътироф этмоқда.

Ўзбек ёшларнинг фахру ифтихорига, катталарнинг умиди ишончига айланган Аббосбек аини пайтда 20 ёшда. У дастлаб тумандаги 26-умумтаълим мактабида сабоқ олarkan, дарсдан бўш пайтлари маҳалладош ўртоқлари билан жамоа-жамоа бўлиб футбол ўйнади. Боладаги айрича иқтидорни пайқаган жисмоний тарбия фани ўқитувчиси Иброҳим Умматов ўша пайтдаёқ "Ҳали бу бола дунёга доврўғи кетган зўр футболчи бўлади", дея баҳорат қилади.

Аббосбекдаги бу сеҳрли спорт турига қизиқиш кучли иштиёққа айланиб, бутун фикру зикрини эгаллади. Ҳатто, кечалари ой ёруғида бир ўзи машқ қиладиган, жарима тўпларини мураккаб вазиятлардан дарвозага йўллаш устида ишлайдиган бўлди. Гулчехра опа ҳаяллаб қолган ўғлини қаердан топишни аниқ биларди. Боланинг футболга меҳри бўлак

ча эканини пайқаган тоғаси уни Тошкентдаги "Пахтакор" футбол академиясига етаклаб келди. Эндигина учинчи синфини тугатган болакай машғулотларга мўлтазам қатнаб, ўзини тоблади, машаққатли йўлдан асло чекинмади. Бу ерда у ўзбек футболчининг афсоналаридан бири ҳисобланган Михаил Аннинг фарзанди Дмитрий Ан мураббийлигида майдонни кўра билиш, тўпни аниқ нуқтага йўналтириш, мўлжални тўғри олиш, чадастлик, чаққонлик, тегишли ҳудудни ҳимоялаш каби футбол қоидаларини астойдил ўзлаштирди. Аббосбекда амалий тажриба кўплаб жамоавий мусобақаларда иштироки орқали ортиб борди.

Қобилият ҳаммага берилмади, лекин уни ривожлантириш ҳар кимнинг ўз қўлида. Инсон ҳаётда қайси соҳада бўлмасин, ютуққа эришар экан, унинг муваффақиятлари замирида иқтидори устида тинимсиз ишлаш заҳмати ётади. Аббосбек ана шу заҳмат ортидан муҳлису мутахассислар назарига тушди. Дастлаб ўсмирлар, кейин ёшлар терма жамоасига, сўнг "Пахтакор" жамоасининг уринбосарлари таркибидан жой олди.

2021 йилнинг 6 май куни суперлигада "Пахтакор" жамоаси сафида "Турон" клубига қарши ўйинда дебютини намоён қилган бўлажак юлдуз бир йил ўтиб, "Бунёкдор" жамоаси билан бўлиб ўтган баҳсда рақиб дарвозасига илк голини киритди. 2023 йилда эса 19-20 ёшли футболчилар ўртасида бўлиб ўтган Осиё чемпионатида "энг яхши ёш футболчи" деган эътирофга муносиб топилди ва ёшлар терма жамоасининг етакчиси сифатида тан олинди.

– Аргентинада бўлиб ўтган жаҳон чемпионатида мухлислар қаторида ўғлимнинг ўйинларини кўзимда ёш билан томоша қилдим. Боланинг ортидан дунё кезганим бир тўпқинлантиса, унинг ўйинини, ҳар бир ҳаракатини манаман деган футбол магнатлари кузатаётганини ўйлаб ўн қарра ҳаяжонландим, – дейди Саид ака.

2023 йилнинг ёзида Россиянинг донгдор ЦСКА клубига 500 минг евро эвазига ўтган моҳир футболчининг хозирги трансфер нархи "Transfermarkt" портали маълумотига кўра, 5 миллион еврони ташкил қилмоқда.

Ҳамюртимиз Россия премьер-лигасида

ярим ҳимоячи сифатида муваффақиятли ўйин намоён қилиб, шу пайтгача 2 та гол, 9 та голга узатма қайд этди ва оммавий ахборот воситалари ҳамда томошабинлар ўртасидаги сўровга асосан тўрт ой кетма-кет жамоанинг энг яхши футболчиси сифатида эътироф этилди. Мухлислар ёқимтойига айланган Аббосбек Файзуллаевнинг спорт шарҳловчилари "Юзи ёрўғ бола", деб таърифлашади. Дарҳақиқат, истараси иссиқ ҳамюртимиз майдонга тушса, унинг қутилмаган финтлари, дриблинглари тўфайли ўйин файзли тус олади.

Аббосбекнинг тирфшоқлиги ва меҳнатсеварлиги унинг муваффақиятларига асос бўлган ҳақиқат. Қолаверса, футболчининг бир неча хорижий тилда эркин сўзлаша олиши, равон нутқи, кенг дунёқарashi ҳам таҳсинга сазовор. Футболчининг отаси Саид ака иригаторлик касбини танлаб, шу соҳада фаолият олиб борган бўлса-да, айтганимиздек, ашаддий футболсеварлардан. Терма жамоамиз иштирокидаги ғалабали ўйинлар халқимизга завқу шавқ билан бирга фахру ифтихор ҳам бахш этади. Демак, футбол шунчаки спорт эмас, миллий ғурурни шакллантирувчи омиллардан бири деб санаш мумкин. Ана шу тушунчаларни ўғлига мурғаклигидан сингдирган Саид ака аини пайтда Қатарда 23 ёшгача бўлган терма жамоалар ўртасида ўтказилаётган Осиё кубоғи баҳсини ҳам катта умид ва ишонч билан кузатаяпти. Аббосбек кунни кеча Россия чемпионатида Қатарга етиб келиб, жамоага қўшилди. Мусобақани чорак финал баҳсларидан бошлаши қутилаётган ҳамюртимиз гуруҳнинг сўнги босқич ўйинига ҳам улгурди, Вьетнам термаси устидан қозонилган йирик ҳисобдаги ғалабага ўз ҳиссасини қўшиди ва шу тариха Олимпия терма жамоамиз гуруҳда биринчи ўрин билан кейинги босқичга йўл олди. Аббосбек нафақат жамоасининг, балки бутун турнирнинг энг номдор ўйинчиларидан бири сифатида ишончли ўйинлари орқали жамоадоллари билан Ватанимизга Осиё кубоғи ҳамда Олимпияда йўлланмаси олиб қайтишига ишонамиз.

Бўш келма, Аббос!

А.НУРБОЕВ,
Ф.ТОШМАТОВ

Jadid

Муассислар:

ЎЗБЕКИСТОН
ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ

РЕСПУБЛИКА МАЪНАВИЯТ
ВА МАЪРИФАТ МАРКАЗИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ

МИЛЛИЙ МАСС-МЕДИАНИ
Қўллаб-қувватлаш
ВА РИВОЖЛАНТИРИШ
ЖАМОАТ ФОНДИ

"ШАҲИДЛАР ХОТИРАСИ"
ЖАМОАТ ФОНДИ

Бош муҳаррир:
Иқбол Мирзо

Бош муҳаррирнинг
биринчи ўринбосари:
Ҳумоюн Акбаров

Навбатчи муҳаррир:
Муяссар Иброҳимова

Саҳифаловчилар:
Эркин Ёдгоров
Нигора Тошева

Таҳририятга юборилган
мақолалар муаллифга
қайтарилмайди ва улар
юзасидан изоҳ берилмайди.

Газета 2023 йил 26 декабрда
Ўзбекистон Республикаси
Президенти Администрацияси
хузуридаги Ахборот ва оммавий
коммуникациялар агентлиги
томонидан 195115 рақам
билан рўйхатга олинган.

Кирилл ёзувидаги адади – 6208
Лотин ёзувидаги адади – 11958
Медиа кузатувчилар – 9648
Буюртма: Г – 439
Ҳажми: 4 босма табоқ, А2.
Нашр кўрсаткичи – 222.
Ташкилотлар учун – 223.
1 2 3 4 5 6

Манзилимиз:
Тошкент шаҳри,
Шайхонтоҳур тумани,
Навоий кўчаси, 69-уй

Телефонлар:
Қабулхона: (71) 203-24-20
Девонхона: (97) 745-03-69
jadidgzt@mail.ru (71) 203-24-17
Jadid_gazetasi@exat.uz

"Шарқ" нашриёт-матбаа
акциядорлик компанияси
босмаҳонаси.

Босмаҳона манзили:
Тошкент шаҳри,
Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

Босишга топшириш вақти: 21:00
Босишга топширилди: 20:00
Сотувда нархи эркин.

